

ЧАС ВЕЛИКОЇ РАДОСТІ

У країнах Західної і Центральної Європи закінчується Адвент (лат. — прихід, очікування на прихід, а конкретно — на прихід Ісуса Христа). Звичайно, наразі йдеться не про друге пришествія Христа на Землю, як Він пообіцяв, а про наше власне приготування на шанобливу й достойну зустріч із Ним. Про наше приготування до Його свята — Дня Його Народження, Різдва Христового.

У країнах Східної Європи, з переважною візантійською традицією, Адвент ще називають Малим постом. Як усе на світі, підготовка до Різдва має свою зовнішню (формальну) і внутрішню (суттєву) сторони. Зовні — люди бігають по крамницях, купують різдвяні подарунки, ялинки, святково прибирають і опорядковують оселі та храми, висилають поздоровлення близьким і знайомим, збираються до приготування святкових страв...

Натомість внутрішнє очікування полягає у відновленні чистоти душі, у виконанні трьох обов'язкових вимог Адвенту: **молитви, примирення, пожертви**. Кожна віруюча людина повинна щодня знаходити час і місце на розмову з Богом. Йому, а не своїм знайомим маємо розповісти про свої проблеми, а особливо — про згрішення, яких припустилися думкою, словом, учинком і занедбаням.

Усвідомивши свої гріхи, бажано, зібравши силу волі та палаючи любов'ю до Правди, піти та добре **висповідатися**, викинувши із себе увесь бруд, що нагромадився на дні душі. Очиститися — зрадієте!

Бажано також піти і **примиритися** з тими, з ким раніше посварилися. Попросити **пробачення** у тих, кого образили. Не поскупитися на жертву для бідних і знедолених. Добре було б знайти хвилину часу і **помислити** над власним життям. Чи все в ньому організова-

но як слід? Чи не варто щось удосконалити? Чи всі твої слова, думки, вчинки та манера поведінки настільки досконалі й цінні для тебе, щоб не відмовитись од деяких із них?

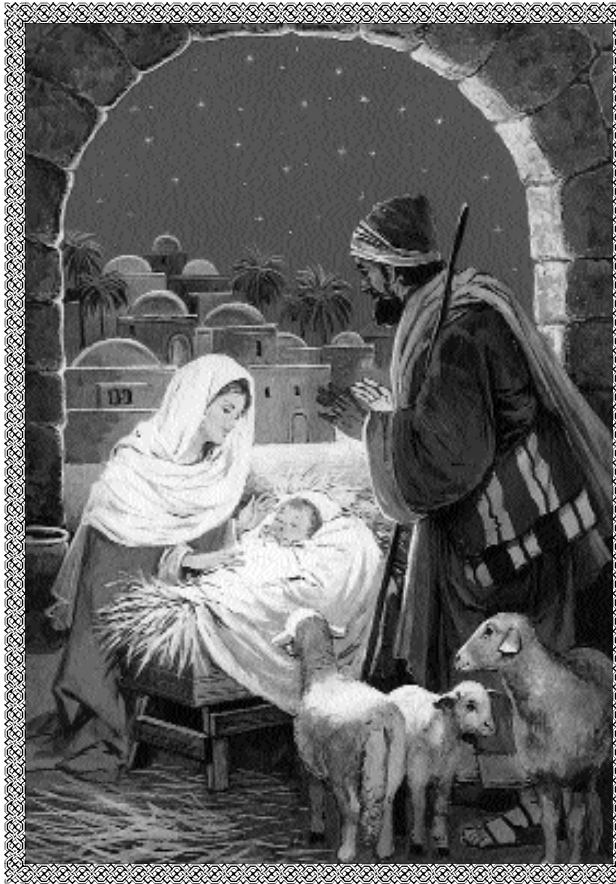
Що стосується самообмеження у вживанні м'ясної їжі, алкогольних напоїв, жирів — то це не є метою, а лише одним із допоміжних засобів праці над собою. Той, хто хоче наблизитися до відчуття справжньої цінності життя, створити собі ліпші умови для зрозуміння ближнього й піднесення власного духу, має свідомо обмежити на цей період потреби тіла. Тоді тверезішою стає свідомість, зміцнюється бажання й готовність прийняти Правду до свого серця.

Народження Ісуса Христа (Месії, а згідно з одним із біблійних пророцтв — Еммануеля, що означає: **Бог з нами**) — це найважливіша подія в історії людства. Від Його Святого Різдва почався новий відлік часу існування всієї земної цивілізації, який назвали новою ерою.

Різдво — це Свято першого приходу Сина Божого на Землю, Свято Нового Божого За-

в'язу, Свято проголошеної ним Євангелії, тобто Доброї Новини про те, що душу людини створено Богом для вічного життя, а тому не треба боятися смерті. Це Свято Світла, яке засяяло в темряві людської безпросвітності й глупоти, Свято

**Спокою в душі,
порядку в родинному домі,
здоров'я, успіхів
і щасливих погідних Свят
сердечно бажаємо
всім нашим читачам!**

нового, справжнього знання про сенс земного життя з позицій Вічності.

До народження Свого Сина Бог промовляв, періодично звертаючись до людей (і навіть періодично втручаючись у хід історії особисто),

своєю Слово і Тіло свого Сина, втілюючись у людську подобу через Пресвяту Діву Марію, у якій починається Святий Духом. *"І Слово стало тілом, і оселилося між нами"* (Йо 1, 14).

До речі, **непорочне зачаття** —

лише в окремі моменти. Причому, ці втручання, як читаємо у Святому Письмі, спочатку були, подекуди, досить-таки жорстокими, категоричними й радикальними.

Перший перелом у застосуванні методів керування земним життям людей настав після Великого Потопу. Тоді Бог сказав Ною, що Сам більше ніколи не влаштуватиме глобальних катастроф і не каратиме людей упродовж їхнього життя. І уклав Бог союз примирення з Ноем і всіма наступними поколіннями.

Потім, протягом тривалого часу, Бог і Його ангели-посланці намагалися позитивно коригувати життя людей через пророків і вождів народу (приклад Мойсея є чи не найпереконливішим). У пророчих книгах Старого Заповіту знаходимо також і передбачення про прихід Месії, який звільнить людей від прив'язаності до гріха.

Проте розвиток людства вимагав застосування ефективніших методів удосконалення **свідомості** людей, переходу до тривалішого, безпосереднього їх навчання Божим Словом. І тоді Бог-Отець вирішує прийти на Землю сам, у

це поняття цілком земне, реальне, відоме сучасній науці під визначенням **партеногенезу**. У нещодавньому ХХ столітті явище партеногенезу було багаторазово підтверджене експериментально на коконах шовкопряда (до речі, в Україні, за часів СРСР), кроликах (Велика Британія) і на людині (США).

Це насправді велике диво, що Ісус, як Син Божий і людське втілення Бога (казав бо: "Отець — в мені, а Я — в ньому"), упродовж якихось трьох років, не застосовуючи жодних ЗМІ (а тим більше — піарних технологій), мінімальними засобами інформаційного впливу, проте цілком ефективно, спромігся пояснити людям сенс земного життя і зрушити їхню **свідомість** у бік позитивного розвитку.

Він і вибраних Ним дванадцятью впровадили у свідомість землян нову гуманістичну мораль, **філософію людинолюбства**, яку, за іменем її основоположника, було названо християнством. "Возлюблю ближнього, як самого себе" — ось ключ до всесвітнього миру, порядку й життя без страху. "Чини іншим так, як хочеш, щоб і тобі чинили".

Фактом народження Ісуса Христа Бог ще раз виразно підтвердив, що Він не втручається у вільну волю людини, шанує право свого створіння на свободу вибору, але через Сина рішуче попередив, що судитиме кожну людську душу після завершення її короткої земної мандрівки. Тому День Народження Христа святкують у всьому світі, як свято початків справжнього знання про життя, смерть і вічність. Свято нового життя і його постійного оновлення.

Приготуймося до цього Великого Світового Свята. Свята сімейного, свята мислення про майбутнє. Про своє майбутнє і своїх дітей. Бо всі ми — діти Божі. Навіть і ті, хто з цим не згоден.

«ХРИСТОС БАЖАЄ НАРОДИТИСЯ В СЕРЦІ КОЖНОГО ВІРУЮЧОГО!»

Закінчення. Початок на с. 1

— **Відомо, що саме зараз Церква проводить чимало благодійних акцій. На які з них Ви хотіли б звернути увагу читачів?**

— Основне завдання Католицької Церкви — це євангелізація, тобто, сповіщення спасіння людини в Ісусі Христі, народженому заради нас і нашого спасіння. Утім, це сповіщення завжди супроводжувала діяльність, спрямована на гармонійний усебічний соціальний розвиток. Таким чином Церква прагнула наслідувати приклад Ісуса Христа. Він звів до Доброї Новини і підсилював своє вчення чудесами, лікуючи хворих, годуючи голодних, звільняючи людей, які перебували під владою нечистих духів тощо. Церква продовжує цю місію. У міру своїх можливостей вона опікується бідними, дає їм духовний хліб Євангелія та повсякденний хліб, коли вони його не мають. Соціальна діяльність Церкви помітна у галузі охорони здоров'я, виховання, у допомозі людям похилого віку, жертвам наркозависимості, алкоголю тощо.

У віфілеєському вертепі Ісус Христос, будучи Всемогутнім Богом,

народився бідним. Ось чому в цей різдвяний час любимо наголювати на добрих справах релігійних громад, які приймають бідних дітей, сиріт — не тільки дітей без батьків, але також і тих, чий батьки не в змозі піклуватися ними. У цьому дусі деякі доми, якими керують сестри-монахині, гостинно приймають у цей різдвяний час багатьох малюків, які мріють знайти щастя і любов в умовах нормального життя. Безумовно, цей захід, що почнеться на Різдво, розрахований на багато років, аж поки діти й підлітки не закінчать школи і не стануть самостійними.

— **Кого з відомих українських діячів Ви запросите на опівнічну Службу Божу?**

— Вони всі запрошені, передусім, у свої парафії. Католики зобов'язані брати участь у богослужінні щонеділі та у святкові дні. Зазвичай вони це роблять у церквах поблизу своєї оселі, бо звикли відвідувати церкву. На Різдво, як, зрештою, на більшість святкових богослужінь, окремо не запрошують політиків, людей, що займають різні керівні пости в країні, але вони всі можуть прийти в церкву і їх ласкаво приймуть. Крім того, католики молити-

муться за них, щоб вони належно здійснювали своє служіння для суспільства, захищали соціальну справедливість, боролися з корупцією та іншими суспільними лихами, — одне слово, щоб їм удалося здійснити місію, доручену народом, який обрав їх на високі керівні посади.

— **Яким чином (крім сповіді) християнин має підготуватися до Христового Різдва?**

— Церква має довгу, двотисячолітню традицію, і виробила цілу науку духовної підготовки до великих релігійних свят. До Різдва християни латинського обряду готуються упродовж чотирьох тижнів **Адвенту**. Кожної неділі, у церкві, вони роздумують над уривками з Біблії, у яких йдеться про очікування приходу Месії. Їм розказують про Івана Хрестителя, провісника Ісуса, вони переживають те, що переживала Препологовенна Діва Марія, Мати Ісуса, захоплюються поведінкою святого Йосифа, названого батька Господа Ісуса. Окрім цього, існують різноманітні народні традиції, які допомагають людям підготуватися до свята Різдва. Так, у багатьох церквах на вівтарі міститься корона з чотирма свічками. Кожної неділі запалюють

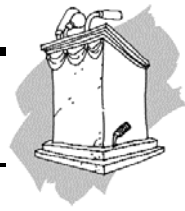
іншу свічку. Коли всі чотири свічі запалені, люди відчувають, що Різдво близько. Підготовка до нього — підготовка до зустрічі людини з Ісусом Христом, який бажає народитися в серці кожного віруючого. Тому сповідь і причастя святих таїн є основною частиною християнського святкування Різдва.

— **Як ви гадаєте, чи у зв'язку з недавнім візитом Папи Римського Івана Павла II варто сподіватися його спеціального послання українцям до Різдва?**

— Святий Отець залишився дуже задоволений своїм візитом в Україну. Нещодавно він із вдячністю прийняв українських паломників, греко-католиків і римо-католиків, які поїхали до Риму, щоб подякувати

йому за візит до України. У найближчі дні Його Святість буде дуже зайнятий. Через те не думаю, що він звернеться окремим посланням до українців. Але в день Різдва він виголосить **поздоровлення також і українською мовою**. Я певний, що цього року це поздоровлення буде сповнене ще більшою симпатією та любов'ю до українського народу, який прийняв Святого Отця з великою сердечністю й теплом. Разом із поздоровленнями Іван Павло II поблагословить не лише католиків, а й усіх людей доброї волі в Україні й у всьому світі.

Розмову вела
Людмила Пустельник,
Київ, 14 грудня 2001 року

ДОКИ КРАДУТЬ, ДОТИ НЕ МАТИМЕМО НАЛЕЖНОГО ФІНАНСОВОГО ПЛАНУ

МІЖ СЦИЛЛОЮ
І ХАРИБДОЮ

Ідеологічні коментатори від політики часто нагадують нам тезу про те, що історія повторюється тричі: спочатку у формі трагедії, далі — комедії, а потім — фарсу. Натомість в українських реаліях, ось уже впродовж майже десяти років, спостерігаємо дійство, яке можна було б назвати трагікомічним фарсом, у якому облудна політика постійно прикривається вишуканими декораціями.

Але наслідки брехні щороку, після повернення номенклатурного апарату з відпусток, починають вилазити з адміністративно-урядового мішка шилом бюджету.

Наразі, після майже двомісячного розгляду і внесення великої кількості поправок, Верховна Рада не прийняла головний фінансовий план країни. Головне зауваження парламентаріїв повторюється з року в рік: неприпустимі обмеження на фінансування соціальних потреб суспільства, а водночас неприпустима система пільг для певних категорій громадян і суб'єктів господарювання.

Ми не розглядатимемо точок зору парламентаріїв (вони — наші народні обранці — своє слово ще скажуть і поправок, разом з урядом, ще пристарають), а просто глянемо разом з вами, шановний читачу, на деякі фрагменти структури бюджету своїми незалежними очима.

У листі Кабміну до Верховної Ради від 22 листопада, підписаному прем'єром А. Кінахом, варіант бюджету, який виноситься на друге читання, характеризується як такий, що *"є реально збалансованим і оптимальним. Він враховує максимально можливе збільшення ресурсів державного бюджету та мінімально необхідні видатки щодо пріоритетних державних функцій"*.

Принагідно зауважимо, що під тиском парламенту, у період від першого читання, уряд змушений був внести у цей "оптимальний і збалансований бюджет" таку кількість по-

правок, що доходна частина бюджету одразу виросла на 1 млрд. грн. (!), а видаткова — на 1,2 млрд. грн. Щоправда, ВР вимагала збільшення доходної частини на 2,45 млрд. грн., а видаткової — на 6,5 млрд. грн., вказуючи конкретні статті й напрями, отож, вочевидь, "оптимальний і збалансований" ще зростатиме.

При цьому дефіцит бюджету на 2002 рік становить 4,3 млрд. грн., або 1,7 % внутрішнього валового продукту (ВВП). А це означає, що гроші для фінансування витрат на цю суму можуть "надійти", а можуть і "не надійти" до бюджету.

Варто нагадати, що бюджет-2001, представлений урядом В. Ющенка, був бездефіцитний.

Нині парламент вимагав від уряду внести до доходної частини бюджету-2002 надходження від приватизації, тобто, головним чином, від продажу підприємств, щоби цим забезпечити більшу прозорість приватизаційних операцій та відповідальність уряду за них. Уряд А. Кінаха на це, наразі, не погодився.

Бюджет — його цифри і пояснювальну записку — цікаво читати. Знаходимо там чудові слова про "пріоритети соціальної політики", "розв'язання гострих соціально-економічних проблем", "інтереси національної економіки" тощо. А тепер подивимося на цифри й порівняймо їх.

ЗВІДКИ ГРОШІ У БЮДЖЕТІ

Доходи бюджету в 2002 році мають становити 44,2 млрд. грн. (у тому числі: 19 % — у так звані спеціальні фонди), видатки — 48,5 млрд. грн. (у тому числі: 20,2 % — зі спеціального фонду). 65 % всіх надходжень до бюджету — це податки. У тому числі: податок на прибуток підприємств становить всього лише 23,1 % від усіх надходжень (10,2 млрд. грн.). Так що держава наша, в основному, поки що не орієнтується на виробничу діяльність, а отже, й не передбачає наповнення бюджету за рахунок власного виробничого господарства. Причому,

слід враховувати, що тут подано надходження від усіх підприємств: і виробничих, і торговельних. А отже, надходження від виробництва — це лише частина наведеної суми.

А на що ж тоді орієнтується держава? Прочитайте нижче і поміркуйте над деякими головними позиціями **бюджетних надходжень** та їх джерел.

Акцизний збір із вироблених в Україні товарів (переважно горілчані й тютюнові вироби) — 2,24 млрд. грн. (або 5,1 % від суми доходів бюджету). Податок на додану вартість (сумнозвісний ПДВ) — 12,5 млрд. грн. (28,3 %); по суті — це податок на продаж, що, як бачимо, в 1,23 рази перевищує податкові надходження від діяльності підприємств. Мито на това-

БЮДЖЕТНІ ПРИСТРАСТІ

трація, котра бере на так зване державне управління справами 140 млн. грн. У тому числі: обслуговування діяльності Президента з організацією офіційних прийомів і візитів за кордон, інформаційно-аналітичним забезпеченням діяльності його адміністрації та функціонування закладів відпочинку — майже 90 млн. грн. До вищенаведеного додайте 51,6 млн. грн. на медично-лікувальне обслуговування органів державної влади та ще майже 100 млн. грн. на функціонування системи урядового зв'язку тощо — і тоді вам стане ясно, чому на "Заходи із соціального захисту дітей" (позиція 2501110 бюджету) виділяється аж 2 млн. грн. на цілу кра-

останніх двох років постійно зростає.

По-третє, якщо зростає ВВП, мали б також зростати й доходи бюджету. Але цього якраз не відбувається. Отже, економіка виробляє щороку більше, а в касі — щоразу менше.

Щодо цих економічних "парадоксів" бесідуємо з відомим економістом **Юрієм Кам'яним**.

— **Юрію Леонідовичу, як би Ви пояснили цей "феномен України": фінансування культури, освіти, охорони здоров'я, соціальних програм зменшується через зменшення надходжень до бюджету. Але якщо ВВП зростає, а доходи бюджету падають, то куди "тікає" різниця?**

— Різниця потрапляє в кишені так званого економічно активного населення. У країні небезпечно збільшується захворюваність на туберкульоз, смертність зростає, соціальні програми не виконуються, але ресторани в Києві працюють з ранку до пізнього вечора, а казино — майже цілодобово. І клієнтів вистачає.

— **...А в Криму один день відпочинку в цьому році був дорожчий на 40 % ніж у попередньому...**

— Тобто, для багатьох людей, які мають можливість не сплачувати податки, життя в Україні стає приємнішим і цікавішим. Саме тому Бюджетний Комітет ВР гостро критикував проект бюджету, поданий урядом, і вимагав навести порядок, тобто скасувати велику кількість необґрунтованих податкових пільг. На жаль, ці пропозиції не були підтримані парламентом...

— **Від 1999 року обсяг ВВП в Україні збільшився на 15 %. Отже, ми повинні були відчувати відповідне поліпшення в зростанні рівня життя, але цього якось не відчувалися. Як це пов'язано з бюджетом? Може, варто порівняти бюджетні трьох останніх років?**

— Такі порівняння були б не співмірними. Адже бюджет-2000 верстася в екстремальних умовах: очікувалося цілковитий занепад України, ми були на один крок від проголошення дефолту, криза охопила енергетику, транспорт, державне управління тощо. То був аварійний бюджет...

— **...Бюджет Пустовоїтенка, який "вибивав" платежі до бюджету застосуванням протигазів?**

— Так, це був бюджет екстремальної ситуації. А бюджет-2001 уже верстася Ющенком, в нормальних умовах, що добре передбачуваними тенденціями економічного розвитку. Так що їх не можна порівнювати. Нині бюджет-2002, за інерцією позитивного прискорення, наданого урядом В. Ющенка, також верстається в достатньо нормальних умовах. Хоча його характерною особливістю, у порівнянні з ющенківським, є зростання надходжень лише від оподаткування заробітної плати. Це єдина стаття бюджетних доходів, яка зростає вищезгаданими темпами. Тобто тягар забезпечення податкових надходжень перекладається на тих, хто працює.

— **Але ж така політика не тільки гальмує ініціативу й загання підприємицьку діяльність у тій, а й веде нас назад, до протигазів...**

— Така політика веде нас до 1913 року.

Чому люди на Заході живуть краще? Та тому, що навчилися вивіряти свої дії думкою. Причому думкою, яка спирається на певні моральні засади. Тут немає жодного секрету: краще жити в тій країні, де менше брешуть і менше крадуть; а крадуть менше там, де люди більше шанують себе, свою чисту совість.

СТОЛИЧНИЙ ГОЛОВА ЗНАЄ, ЩО ГОВОРИТЬ

Бюджет, а точніше — щорічні кон'юктурно-політичні танці навколо нього, давно не викликає радісних реакцій у розумних людей. Ось і київський голова Олександр Омельченко, який добряче нахотівся по урядових кабінетах з приводу бюджетних питань і знає ціну обіцянкам високих чиновників, не міг стримати обурення під час зустрічі з журналістами.

"Візьмімо, приміром, затвердження фінансового плану розвитку країни. Три роки Президент запевняє: "Не підпишу бюджет!" І три роки підписує. Так само буде і з бюджетом 2002 року. Хіба це стратегія?"

"...Торік інфляція сягнула 20,7–21 %. Якщо зростання промисловості становило 19 %, а інфляція — 21 %, то ніякого поступу не було!"

"Я — не песиміст. Завжди був оптимістом, ним і залишусь, але те, що відбувається в країні, я б назвав уповільненою зіймою. Погляньте, знову ж таки, на бюджет: не можна його приймати, знаючи заздалегідь, що його буде виконано заради звіту. Бюджет треба приймати реальний. Такий, що може дати поштовх розвитку країни й реально забезпечити соціальний захист населення."

Висловлювання керівника столичної адміністрації нам видаються цілком слушними й актуальними. Та, вважаємо, варто сказати ще й про

ДУМКИ З ПРИВОДУ

дивний метод перерозподілу доходів місцевих бюджетів на користь загальнодержавного. Нині це називається імпортом слівосполученням міжбюджетні трансферти, тобто спрямування коштів від прибутку міст і населених пунктів, які добре господарюють, до менш успішних.

Допомагати слабшим треба, ніхто не заперечує. Але, мабуть, найдоцільніша допомога у сфері економічних інтересів полягає не в тому, щоб дати рибу, а в тому, щоб навчити ловити рибу. Інакше відстаючим регіонам не буде сенсу працювати на прибуток, натомість буде очікування на обов'язкову дотацію від прибуткових районів.

До речі, за нинішнім варіантом бюджету (Додаток № 5), на користь міст і населених пунктів, які визнано слабкими, стягують гроші з таких міст, що самі деградують і розвалюються. Чомусь найбільше стягують з міст шахтарського краю, які самі потребують підтримки: Авдіївки, Артемівська, Горлівки, Дебальцева, Добропілля, Донецька, Красноармійська, Кривого Рогу, Ордонікідзе, Павлограда... Натомість створено особливий режим економічного сприяння для Кримської автономії: у її розпорядженні залишено акцизний збір від продажу лікеро-горілчанних виробів.

ри, що ввозяться суб'єктами підприємницької діяльності, — 1,71 млрд. грн.; відрахування від сплати за транзит газу через територію України — 2,24 млрд. грн. (рівно стільки, скільки й акцизний збір); плата за послуги, що надаються бюджетними установами — 3,8 млрд. грн. (8,5 % від усіх надходжень до бюджету); збір з купівлі-продажу валюти — майже 1 млрд. грн. (бідні наші обмінні пункти: виявляється, що вони — солідна опора державного бюджету!).

Оце вам показник рівня організації економічного життя в державі: не потужна вугільна та інші добувні галузі (корисних копалин у нас, як відомо, — на всю Європу вистачить), не важке та хімічне машинобудування, не легка промисловість і не величезний аграрно-переробний сектор національного господарства, а оті дівчатка за віконцями у примітивних будочках, котрі міняють одні папірці на інші, є дзеркалом нашої раціональності й потужним джерелом підтримки бюджету держави!

Якщо бюджет, як ми бачимо, не менше ніж на 77 % формується з не виробничих надходжень і держава сляк-так існує, то це може означати, що влада добре собі влаштувалася і, переважно, імітує діяльність, тоді як національна економіка навряд чи є національною, якщо не має достатніх умов для утримання життя нації на цивілізованому рівні.

Абсурд лежить на поверхні. Той факт, що сума надходжень до бюджету держави від ПДВ перевищує суму надходжень із прибутку підприємств, свідчить про те, що держава — в особі її керівного чиновництва — не може (або не хоче) належно розвивати власне виробництво.

КУДИ І КОМУ ГРОШІ

Ну, добре. Щось там надійшло. Назбирали. А куди витратили? Читаємо розділ "Розподіл видатків Держбюджету" (Додаток № 3).

Законодавці (парламент) беруть собі майже 159 млн. грн. Не дуже відстає од них президентська Адміні-

іну, в якій десятки тисяч безпритульних дітей, і чому на фінансову підтримку селянських (фермерських) господарств виділено 20 млн. грн., а на культурно-освітню діяльність для працівників цілого агропромислового комплексу (поз. 2801150) — 1,71 млн. грн. (!)

Є в бюджеті цілком смішні ілюстрації нашої системи організації життя суспільства. Так, витрати бюджету на функціонування апарату Держкомрелігій (поз. 3603010 — "Керівництво та управління у сфері релігій") становлять 518 тис. грн., а на "Заходи, пов'язані із забезпеченням свободи совісті та релігії" (поз. 3603020) — 100 тис. грн. Цікаво, як Держкомрелігій буде управляти у сфері релігії в державі, яка конституційно відділена од Церкви, а особливо — управляти свободою совісті?

Не дуже вітає й те, що на "Прикладні розробки у сфері розвитку галузей економіки" (поз. 6541030) для Національної Академії наук України передбачено фінансування на суму 83,9 млн. грн.

Для порівняння: на дослідження й розробку спеціальної техніки та науково-дослідну діяльність у сфері безпеки держави виділяється 175 тис. грн. (тисяч, а не мільйонів), а на забезпечення перебування за кордоном працівників органів державної влади (читай: охорону) — 1,3 млн. грн. — майже на рівні фінансування культури для всього українського села. На розвідку в системі СБУ передбачено аж 28 млн. грн., включно з витратами на захист усіх дипломатичних представництв України за кордоном.

Що можна розвідати за ці гроші — це вже інша справа.

З ТОЧКИ ЗОРУ АНАЛІТИКА

По-перше, за даними, опублікованими в США з приводу оцінки рівня корупції в різних країнах (а Україна в цьому списку стоїть досить високо), щорічно з нашої держави вивозиться за кордон близько 2,5 млрд. доларів.

По-друге, ВВП в Україні упродовж

ДИВЛЯЧИСЬ ІЗ ПОЛЬЩІ

Закінчення.

Початок у числі 32 за 2001 рік

Пробачте мені за банальність, але справді: кожен народ заслугоує на таких поведирів, яких сам виховав і допустив до влади. У Польщі також.

ВИХОВУЮЧИ НАЦІЮ ТА ЇЇ ПОВЕДИРІВ

Бігаючи вулицями Кракова під час ранкових вправ, натрапив на незвичайний вернісаж: увесь мур з обох боків навколо школи № 1 (до речі: на вул. Київській!) був розмальований кольоровими творами у стилі графіті і коміксів. Діти виразно і творчо задемонстрували у малюнках світ своїх проблем та інтересів. А головне: дорослі надали їм таку можливість.

Заступник директора школи пані Доната Дурек: *“Засвоєння засад демократичного суспільства, зокрема, взаємної толерантності його членів, відбувається саме у підлітковому віці. Тому педагогічний колектив нашого інтегрального комплексу шкіл намагається, в процесі виховання майбутніх громадян, максимально використати дитячий потяг до справедливості, враховуючи вікові особливості розвитку учнів.”*

Комплекс шкіл, розташований на одній території, складається з початкової школи — від першого до шостого класів, гімназії — три роки навчання, і ліцею — 3—4 роки, в залежності від складності отримуваного фаху.

Інтегральність школи полягає в специфіці виховного процесу, тло якого формується в інтегральних класах змішаного складу: 15 учнів — звичайних і 5 учнів — із середніми обмеженнями рухів і мислення. Всі гімназійні класи — інтегральні, а отже найбільш контроверсійний період розвитку особистості відбувається в умовах вимог позитивної взаємності. Об'єктивна необхідність уважного, люб'язного ставлення учнів (як сповна здорових, так і тих, що не дуже) один до одного погавує властиву молоді невірноваженість характерів і локальну неадекватність реакцій.

В інтегральних класах, крім вчителя-предметника, на кожному уроці і на перервах присутній також спеціальний вихователь, який, у разі необхідності, надає допомогу і неповносправним, і звичайним учням. Крім того, є ще й звичайний класний керівник.

Батьки платять. Платять суттєво: за всі підручники й посібники, за внутрішню й зовнішню охорону школи, частково за організацію шкільних імпрез і конкурсів (у цій школі їх відбувається до 55 на рік) тощо.

Безкоштовні підручники і посібники держава надає лише національним меншинам. Зокрема, такий привілей мають учні 59-ти українських шкіл і класів державної систе-

ми навчання, а також 72-х шкільних пунктів вивчення української мови, організованих Спілкою Українців Польщі.

Зовнішня охорона слідує за тим, щоб учні, виходячи зі школи, не мали небезпечних контактів із сумнівним контингентом, серед якого можуть трапитись розповсюджувачі наркотиків (нерідко — підліткового віку) тощо.

Двосеместровий навчальний рік триває від 1 вересня до початку червня, з двотижневою перервою на зимові канікули у лютому. Крім того, встановлено короткочасні перерви в навчанні на святкові дні: День Освіти, Свято Непідлеглості, Різдвяний тиждень, два дні Великодніх свят, Свято Конституції і ще два-три дні релігійних свят. Ніяких шкільних чвертей і перерв між ними в Польщі немає.

Учнів учать цінувати час — єдиний ресурс, обсяг якого залишається для кожного з нас невідомим, але постійно скорочується, а отже, має бути використаний максимально продуктивно.

В обідню перерву всі бажаючи — учні і вчителі — можуть з'їсти заздалегідь замовлений, дуже смачний і поживний обід за 3,5 злотих. Для зіставлення: мінімальна вар-

тість (бо залежить від тривалості) однієї поїздки в міському транспорті — 2,2 зл., 1 кг бананів — 1,3 зл. (тобто 0,31 дол. США), 1 л бен-

зина А-95 — 3,33 зл. Тоді як заробітна плата вчителя складає 1300–1700 зл., а пенсія — 1100–1200 зл.

Всі громадсько-грошові справи вирішує Рада батьків, спираючись на батьківські “трійки” в кожному класі (голова батьківських зборів, секретар і скарбник).

Загальноприйнята виховна ідея трактується однозначно: центр виховання — це сім'я, родина; школа лише допомагає родині, спираючись разом з нею на християнські цінності, закладені у 10 заповідях Божих. За спостереженнями педагогів, з 640 учнів цієї школи лише 10 відвідують заняття з релігії. Припускається, що саме ці діти, з різних причин, не можуть отримати релігійних знань у своїх сім'ях.

Загалом вважається, що 93 відсотки населення Польщі — віруючі. Церква є потужною просвітницькою інституцією держави. Згідно з підписаним у лютому 1999 року Конкордатою між урядом РП і Ватиканом, Церква бере активну і безпосередню участь у морально-патріотичному вихованні нації.

А як виховують самих вихователів? Про це я розмовляв з ректорами двох найвідоміших у Польщі педагогічних закладів.

Ректор Академії Педагогічної в Кракові, проф. Міхал Сьліва:

“800 наших науково-дидактичних працівників навчають 15800 студентів і слухачів у 21 напрямках спеціалізації. Ми задоволені тим, що навчаємо молоді не з великих міст, а переважно з провінції. Студенти знають, що повернуться до своїх

місцевостей, щоб піднімати культуру і освіту в своєму середовищі, формуючи місцеву інтелігенцію. Польща — скрізь Польща, а не тільки в Кракові чи Варшаві.

Незважаючи на безробіття, на добрих педагогів завжди існує попит. А щоб вони певніше себе почували, даємо їм розширену освіту: наприклад, якщо біолог, то водночас еколог або хімік, чи природознавець. Сучасний вчитель не може бути однопредметником і, навіть, має бути морально і психологічно готовим не тільки до праці вчителя.”

Підтвердження цих слів я відчув на собі, тоді ж, під час місячного навчання в Академії, коли, крім засвоєння класичних “учительських” предметів, від нас вимагали задемонструвати результати отриманих знань з культури живого слова (цей предмет, вочевидь, був би дуже корисний багатьом відомим політикам, громадським діячам та адміністраторам в Україні), поетики (здавалося б, навіщо?) — для організації мислення, особливо у сфері національно-патріотичних інтересів, інші “екзотичні” дисципліни, не кажучи про практичну стилістику, культурологічні елементи мови тощо.

Ректор Вищої Духовної Семінарії в Кракові, проф. Едвард Станек, який водночас очолює кафедру гомілетики у Папській Теологічній Академії, є автором 52-х унікальних книжок про духовний світ людини, її непрості обов'язки і стосунки з Богом: *“Досліджуючи ранні праці теологів з IV ст., я відкрив, що Церква — це яйце, в ньому бачимо лише шкаралупу, тоді як всередині шкаралупи визріває пташеня, якого не бачимо. І увесь цей процес життя пташенят, котре вилупиться (бо шкаралупа залишиться на землі, тоді як пташеня вилетить до неба) — це є Церква. Шкаралупа дуже потрібна і повинна бути тісною, і навіть, якщо потрібно, пригнічувати, а часом бути нестерпною; але якщо б її було пошкоджено, пташеня зіпсується. Буде горбате...”*

Наші семінаристи і молоді священики чудово це розуміють. Але й я розумію, що вони мають право на свою лексику, свій стиль, на нову мову для порозуміння. Нове покоління вже дуже відрізняється від нас, шістдесятилітніх, але, головне, що вони прибічники правди й навчилися протистояти брехні. Я щиро бажаю молоді України, щоб вона була прибічником правди.”

Патріотична лінія виховання проходить через повсякденність. Перед входом на цвинтар у центрі Закопаного бачимо меморіальну дошку з написом: *“Вітчизна — це земля і могили. Нації, які втрачають пам'ять, втрачають життя...”*

Білий Орел — символ і Герб Польщі. Його бачимо над класною дошкою у будь-якому класі, аудиторії, за кріслом кожної посадової особи. Патріотичні пісні співаються майже на кожній недільній Службі Божій.

ВРАЖЕННЯ

Християнське “Радіо Марія” безкомпромісно і гостро критикує державну владу з патріотичних позицій: *“Головними організаторами злочинних гангстерських синдикатів у сучасній Польщі є колишні співробітники комуністичного апарату. Ім і тим, хто їх підтримує в уряді, маємо зав'язувати 3 млн. безробітних поляків, в тому числі 1 млн. внаслідок виконання принизливих умов ЄС, тоді як в Німеччині за наш рахунок створено 200 000 додаткових робочих місць.”*

Країна переживає значні труднощі. У східних воєводствах рівень безробіття доходить подекуди до 15%. Як бачимо, цифри цілком співмірні з нашими реаліями. Провоєвська організація “Ліга польських сімей” пропонує створити міжнародний трибунал для розслідування афер, які мало не щомісяця вибухали цього року в Польщі, викликаючи неабиякий резонанс.

Натомість **депутат Сейму Антоні Мацєрєвіч** вважає: *“Замість шукати справедливості шляхом звернень до міжнародних організацій, треба боротися за справедливість у власній державі. Я рішуче стою на тому, що відсутність справедливості в нашій країні веде до втрати суверенності.”*

Чи не правда, знайомі проблеми і нотки? От тільки в Польщі, на відміну від нас, ці проблеми і їх вирішення відбуваються на значно вищому суспільно-економічному і цивілізаційному рівні життя нації. Простіше кажучи, там набагато менше розкрадають свою державу. Бо вона — своя.

“Що сьогодні робити для відновлення обличчя своєї землі?” — це одна з типових тем мало не цілодобових передач “Радіо Марія”. А водночас, середньому польському громадянину вигідніше за 2500 зл. виїхати на двотижневий відпочинок до Греції, ніж до рідного Сопота чи Закопаного, в яких тільки за проживання в середніх умовах треба викласти щодня 50–70 зл.

Тим не менше, черга з 8–10 осіб до банкомату о пів на сьому вечора в центрі Кракова багато говорить про суперечливий, але динамічний розвиток господарства країни, яка за темпами приросту ВВП упродовж п'яти остан-

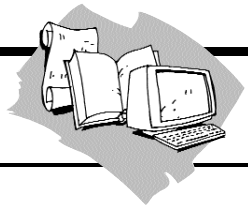
ніх років постійно перебуває на одному з чільних місць в Європі.

Але найбільш характерним явищем для нинішньої Польщі є не справи бізнесові, а організовані колони прочан: цивільні й військові, видатні особистості і рядові громадяни, впродовж 7–15 днів, долаючи щоденно по 30–40 кілометрів, дорогами і лісовими стежками, з усіх кінців країни та з-за кордону, під розгорнутими прапорами і корогвами, зі співами і молитвами, пішки, несучи дітей та везучи інвалідів у візках, йдуть до Ченстохови на Ясну Гуру, до святого образу Божої Матері — покровительки Польщі, щоб знову задемонструвати свою згуртованість і єдність перед лицем чергового випробування.

Шлях до Європи йде через Варшаву, шлях на Сибір лежить через Москву.
Українська приказка

Це розмаїття малюнків — витвір творчої фантазії учнів школи № 1 м. Кракова, що на вул. Київській

...ХОЧЕ ПОРЯДКУ

ІСТОРИЧНЕ МІСТО
ЧИ АЗІАТСЬКИЙ
БАЗАР?

Хочу написати Вам про наболіле, про благоустрій Чернігова. Як справедливо зазначив наш губернатор М. Бутко (якого, видно, це теж хвилює), зараз місто відстало не тільки від інших обласних центрів України, а й від райцентрів. Тому чернігівці чекають від міської влади рішучих і конкретних дій.

Розробляється план реконструкції-реставрації центру міста, щоб надати йому європейського вигляду, зберегти архітектурну спадщину, відновити її первинний вигляд. Давно пора, бо зараз Чернігів — як азіатський базар: кругом стихійна торгівля, брудні, понівечені тротуари, обшарпані будинки. Красна площа і прилеглі до неї вулиці — це історичний, культурний і адміністративний центр міста, тому потребують особливої уваги. А що тут зараз робиться? Всі перші поверхи будинків продані під магазини з сумнівним товаром без сертифікатів, кафе, аптеки. І це в місті, де величезна черга на житло! (Навіть в Москві заборонено продавати житловий фонд під магазини). В результаті — фасади будинків-сталінок 50-х років (що вже є пам'ятниками архітектури) спотворено, мешканці (в основному люди похилого віку) терплять незручності. У центрі міста і так багато магазинів, кафе, аптек. Навіщо нівечити житло? Куди дивляться наші архітектори? Хто дає дозвіл на це?

Між кінотеатром Щорса і готелем "Десна" вже кілька років стоїть недобудована споруда, огорожена парканом. Що це? Чому не написано, хто і що буде, строки будівництва? Людям огорожа заважає ходити, псує вигляд площі. Валиться цегла з балконів будинків № 9 по вул. Шевченка, № 21 по Проспекту Миру, № 2, 4 по вул. Полуботка. Ці будинки взагалі в аварійному стані і потребують капітального ремонту від дахів і димарів до підвалів і дворів. Європейське місто — це неодмінна чистота та охайність на кожному кроці, а не торг насінням і тютюном біля кожного гастроному, при вході на пляжі, парки. В місті давно ящиків для сміття немає, і все це на тротуарах. Уся вулична торгівля з центру раз і назавжди повинна бути перенесена на спеціальну, ретельно облаштовану територію, як це зробили в інших містах.

Окремо хочу сказати про Вал — наш унікальний заповідник. Тут навіть не прибрали торішнє листя, не кажучи вже про відновлення кущів з боку вул. Преображенської (К. Маркса), обрізання гілок на деревах, ремонт дитячого майданчика, фонтанів, доріжок. А поруч же знаходиться управління комунального господарства... Реконструкція Валу так і не доведена до кінця, страшно дивитись на паркан художнього музею, лавки всі затягнуті в кущі, де постійно пиячать молодики. На оглядовому майданчику побиті стилізовані під старовину ліхтарі, поламані сходи і перила. Їздять по доріжках автомобілі, хоч є знак заборони. Як не соромно сюди водити іноземних гостей і туристів?

Головна проблема, на якій треба зосередитись міській владі, — це наповнення і правильне використання бюджету міста, робота з інвесторами і спонсорами, досвід інших міст України. Повинні діяти комісії по благоустрою, треба здійснювати рейди, які б вказували на недоліки, штрафували.

І наостанок моя пропозиція: відновити на Красній площі годинник, що був на готелі "Десна" і голосно відбивав час. Це були наші чернігівські куранти (було і багато хорошого в колишньому житті), і всі звіяряли по них час. Так нехай на нашій головній площі і зараз зазвучать куранти, відміряючи новий час нашої України.

З повагою

Т. ГРИЩЕНКО,
корінний чернігівець, учасник війни

...ОСВІДЧУЄТЬСЯ
СЛАВЯНОСЛАВ ХРИСТОУ!

Добрий день Вам, вельмишановна головний редактор газети "Слово Просвіти" Пані Любов Голота! Добрий день Вам, Дорогі Брати і Сестри у Христі, шановні, любі читачі газети!

Любимо ми Вашу-нашу газету "Слово Просвіти". Вона стала для нас повноправним членом нашої сім'ї. Вона (газета) стала для нас усім: сестричкою, коханою дружиною, досвідченою бабусею і просто доброю мамою.

Ваша газета — це ковток цілющої, джерельної води у сьогоднішній хаотичний час демократії.

Кожний номер ми чекаємо і виглядаємо, як чекають і виглядають запізненого дощику у літню спеку. Тож висловлюємо наше щиросердне "Дякуємо!" всьому редакційному колективу за цікаве і захоплююче читво. Спасибі Вам усім, наші любі газетярі.

Зі щирою повагою й любов'ю до Вас — разом із сім'єю Микола Іванович Занько, село Воскресенівка Богодухівського району Харківської області.
З Богом і Любов'ю!

ЧИ ТО ЦЕРКВА, ЧИ ТО «КАБАК»...

Пиво — це доказ того, що Бог любить нас і хоче, щоб ми були щасливими.
Бенджамін Франклін

"При часовне в честь святой Ефросинии Полоцкой на Владимирском рынке вы можете заказать освящение вашей квартиры, автомобиля, офиса, *товара на продажу* (курсив мій — *Авт.*) і прочего". Це — витяг із листівки, яку розповсюджують на Володимирському ринку в Києві "рабині Божі". У такий спосіб новозбудована каплиця, підпорядкована так званій Українській православній Церкві Московського Патріархату, стала ще одним торговельним підприємством на ринку, перетворилася на ще одну "лавку". І зовсім не обходить цих "священнослужителів" Святе Писання:

"Ісус увійшов у храм і почав виганяти тих, що продавали і купували у храмі, і попе-

ревертав столи мініальникам і ослони продавцям голубів;

і не дозволяв, щоб хто переносив яку річ через храм,

і навчав їх, говорячи: "Хіба не написано: "Дім мій назветься домом молитви для всіх народів?" А ви зробили його вертепом розбійників" (Мр. 11:15—17).

Та для московських мінял написано зовсім інше: "Львівське пиво на розлив". Такий щит висить біля входу до каплиці. І не одразу зрозумієш: чи то в московському "храмі Божому" торгують цим цілющим напоєм, чи то його пропонувано вжити перед/після одвідин "богоугодного закладу". Так, славнозвісний американський політик Бенджамін Франклін вважав пиво ознакою доброго ставлення Творця до своїх чад. Може, за протестантською етикою його й слід пити біля церкви. Але ж московська церква на-

...ФОТОЗВИНУВАЧУЄ

зиває себе православною. А православні не вживають алкоголю поблизу храму.

Та що там пиво! Поруч із каплицею — бар, де кожної ночі гарцюють оголені дівиці. Відвідувачам пропонують екзотичні коктейлі "Сльоза змії" або ж "Оргазм"... Тож московським "рятівникам душ" треба щиро й похристиянськи подякувати. Ще б пак! Нализався, скажімо, якийсь "заблудший" зміювих сліз, скуштував 5—6 оргазмів, а потім раптово розкався, пустив крокодилячу сльозу. А тут і каплиця поруч. Пішов і купив собі прощення. Пожертвував на храм, а наступної ночі можна знов оргазмувати, наковтавшись нетверезих сліз: індульгенцію гарантовано Московським Патріархатом. А якщо хтось перебере, не дай Господь, то і це передбачили: кожного дня з вівторка по суботу в каплиці правлять панахиду по небіжчиках. Отже, московські священнослужителі знайшли "золоту середину" між церквою та "кабаком".

"Православні священники" в Києві "освяща-

ли от осквернення" місця перебування Папи Римського Івана Павла II — глибоко шанованого в цілому світі Понтифіка. Та чомусь досі нікому з цих "лицарів православ'я" не спало на думку припинити блюзнірство біля Володимирського. А навіщо? Адже всупереч вченню Христа торгують на території перетвореної на bastion Московського Патріархату Печерської Лаври, скажімо, футболками із символікою київського "Динамо". Я люблю нашу славетну команду, але ж треба мати совість: продавайте ці футболки де завгодно, тільки не в святому місці. А може, московські церковники ковтули добрячу дозу "змійних" коктейлів і не відають, що творять. Ще й запили Львівським пивом. Суміш — вибухова. Тут і Писання забути можна.

Олександр ДУБИНА

...ДОПОВНЮЄ

Ото така пісня живе у серці моїм з часу воєнного лихоліття на Рівненщині благословенній. Цю пісню прошу передати Роману Ковалю.

А ще хвилює мене пісня "Там старенький батько окопи копав". Вона пов'язана з моїм дитинством.

*Там старенький батько окопи копав,
Він здалеку бачив, як стрілець упав.
Він прийшов до нього, а то його син.
Сам собі не вірив, ще й очам своїм.
Назбирав досочок, зробив домовину
І ще раз заплакав: "Ой, сину мій, сину"
Поховав він сина в вишневім саду,
Насипав високу могилу йому.
Прийшов він додому, сів він край стола,
підперся рукою, болить голова.
А стара до нього: "А ти, друже мій,
чи живе на фронті син наш дорогий?"
"Ой живе він, живе у вишневім саду.
Висока могила на грудях йому".*

Років 15 тому я цю пісню чув на Полтавщині на весіллі. Вона жваво нагадала моє дитинство, опалене війною, розчуливши мене. От і цікаво мені, чому її не виконують? Адже цій пісні ціни немає. Хотілося б, аби згадані пісні пішли між людьми, бо в них нетлінна історія нашого народу, яку ми повинні знати й шанувати.
З повагою до Вас

Микола ЗАНОЩУК з Василівки

...ПРО СЕБЕ

вати над словом і водночас над своїм внутрішнім світом, збагачувати своє "я" новими барвами і впливати це все у подаровану мені долею поезію.

Дарую Вам вірш "Любімо мову".

ЛЮБІМО МОВУ!

*Я до людей звертаюся усіх:
Давайте полюбімо рідну мову!
В ній Чураївни голос не затих,
Щоб у серця до нас вернутись знову.*

*Любімо мову чисту і святу,
Бо в ній натхнення джерело дзюркоче,
В ній сонечко сховало теплоту
І нам серця зігріти нею хоче.*

*У ній рушник, мов стежка, простелився,
Зібравши барви із усього світу!
До мови, любий друже, прихились —
й не забувай рядочків "Заповіту".*

*Не забувай, з якого краю ти,
Не загубись у суєті щоденній,*

Шановна редакціє!
Нещодавно у Києві відбувся перший міжнародний ярмарок жіночого підприємництва та гендерних проектів "Арка". Серед численних делегацій із різних куточків держави в "Український дім" прибула і невелика делегація з села Велика Павлівка Зінківського району Полтавської області, мені пощастило бути у складі цієї делегації.

Останній день перебування в неповторній красі місті — Києві подарував мені зустріч із представниками редакції газети "Слово Просвіти". Пишу листа на Вашу адресу.

Я, Литовець Ганна Петрівна, навчаюся в 11 класі Великопавлівської спеціалізованої школи майбутнього фермера, у 12 років почала пробувати свої сили в поезії, стала учасницею багатьох літературних конкурсів, також беру участь в художній самодіяльності, займаюся вишиванням і вирощуванням квітів.

Вірші — це голос моєї душі, який вбирає в себе усе те, що відбувається в навколишньому світі.

Можливо, і багато ще недоліків у моєму віршуванні, але я постійно намагаюсь працю-

КРОК ЛЮДСТВА ДО САМОЗНИЩЕННЯ, ЧИ ЦИВІЛІЗАЦІЯ СТАЄ ЖОРСТОКІШОЮ?

Перший рік нового тисячоліття не дав нам підстав для заспокоєння. Скоріше, навпаки — попередив: начувайтесь, homo sapiens'и, бо ваша нестримна натура ладна перетворити багатьох із вас у кайнів!

Здавалося б, зрозуміло: право на життя дає Творець життя. Лише Він знає уповні про все, що є добрим для людини, знає мету, покликання й рішення її життя. Бо за кожною людською долею стоїть певний елемент Божого плану спасіння людства. Бог дарує людині ва-

ріанти її життєвого шляху та можливість самостійно вибирати між Добром і Злом. Милостиво дозволяє робити помилки і вчитися, удосконалюючи себе, людський рід і світ. Бог нічого не робить ЗА людину, яка сама має удосконалюватися. Тому людина не має права посягати на життя. Навіть, якщо йдеться про своє власне. Бог керує нами у дуже делікатний спосіб: Він дав людству і кожній окремій людині універсальний, гранично простий для розуміння і використання Кодекс — десять Божих Заповідей...

П'ята Божа заповідь складається лише з двох коротких слів: "Не убий". Ото тобі, людину, цілий розділ кодексу. Можеш тепер писати цілі бібліотеки трактатів — релігійних і атеїстичних, але в кінці кожного з них висновок має бути один: "Не убий." Такою є Правда Божа.

Певна частина людської спільноти щоразу далі відходить від Правди. До лексики людства поступово входять такі слова, як **евтаназія, клонування, тероризм...** Людина призвичаюється не лише

до цих слів, а й до понять та **нелюдських жорстокостей**, що стоять за цими словами. Людина призвичаюється до смерті з власного, а не Божого розсуду. Людина призвичаюється вбивати.

Сподіваємось, що Ви, шановний читачу, відгукнетеся щодо названих тут проблем: Ваші міркування, думки, розповіді з власного досвіду допоможуть з'ясувати, як зробити наше життя розумнішим, моральнішим, радіснішим...

НЕ СЛІД ВВАЖАТИ ЕВТАНАЗІЮ ЛІКУВАЛЬНОЮ ПРОЦЕДУРОЮ, ЯКЩО ВОНА МАЄ ЗА МЕТУ ВБИТИ ЛЮДИНУ

Під такими та подібними заголовками з'являється щоразу більше статей у світовій пресі. Евтаназія — це надання можливості померти людині, яка переживає тяжкі муки під час невиліковної хвороби. Досі, в подібних випадках, людині давали наркотики.

Але дуже часто трапляються ситуації, коли й наркотики не полегшують болю. Мучиться, страждає людина, співпереживають, страждають разом із нею її близькі, та й лікарям не легко працювати в таких умовах. Нерідко можна почути: "Як так страждати, то краще вже..." Зрозуміло, що в такому разі мають на думці.

У Голландії прийнято закон, який дозволяє евтаназію. Розроблено певну технологію, яка складається з 22

"кроків", які послідовно "відпрацьовуються" на шляху людини до смерті. Смерті не природної, а **технологічно зумовленої**. На одному з останніх етапів хворому дають можливість самому натиснути (або не натиснути) кнопку, яка запускає механізм введення отрути, або відключення апарата, що підтримує життя.

Існують різні точки зору з цього приводу. Ось хоча б деякі з них, взяті зі сторінок світової преси:

Чи легалізація евтаназії означає легалізацію самовбивства?

Чи повинні законодавці встановити закон, який дозволяє самовбивство? Треба чітко засвідчити, що евтаназія — це вбивство невиліковно хворої людини під

впливом співчуття.

Дозволити евтаназію — це означає звільнити од відповідальності тих, хто допомагає хворим припинити їх страждання. Але тоді багато хто уникне покарання за справжній злочин, а клітва Гіппократа, яку дають лікарі, втрачає будь-який сенс.

У випадку легалізації евтаназії пацієнт уже не почуватиметься безпечно.

А поки йдуть дебати навколо доцільності тих чи інших меж моральності в медицині, у столиці України відкрито спеціальний заклад — хоспіс, де працюють люди великого серця і самовідданості, які допомагають невиліковно хворим і їх близьким до

останніх хвилин зберегти людяність, любов і співчуття, без жодних евтаназій.

схильностями і навіть функціями) і терапевтичної (тобто за технологією виробництва нових органів і проведення "відновлювальних та капітальних ремонтів" тіла під конкретні замовлення клієнтів).

По суті, ці галузі вже розгортаються, залучаються величезні інвестиції. Зокрема, в Единбурзі, де клоновано вівцю Доллі, створюється, як його вже назвали журналісти, "біо-технологічне родовище" (чи не від слів "родити", "народжувати"? — можливо, найбільше у світі науково-технологічне скупчення дослідників і фірм, котрі займаються вирощуванням ембріональних базових клітин. Утворюється нова галузь клітинної інженерії, яка за очікуваними фінансовими зисками вже найближчими роками може випередити фармацевтичну галузь.

"Навіщо ковати таблетки сумнівної чи суперечливої терапевтичної дії, коли набагато раціональніше і вигідніше спокійно замінити хворий орган клонованим, без жодних патологічних змін?" — запитує Ральф Симпсон, керівник однієї з лабораторій. Уже сьогодні обсяг щорічного прибутку від застосування нової технології лікування лише хворих після інфаркту (тобто шляхом заміни хворого серця клонованим) оцінюється на 2 млрд. доларів, а хворих на запалення чи інші uszkodження мозку, як наприклад, інсульт — до 5 млрд. доларів.

Мічел Вест, керівник фірми Advanced Cell Technology, котра нещодавно провела клонування зародка людини, стверджує, що вже через півроку буде опановано технологію терапевтичного лікування. І тоді ніяка мораль не стримає спільного бажання лікарів і грошовитих людей продовжити життя за рахунок позбавлення життя людей ненароджених. Вочевидь, початок третього тисячоліття віщує нам формування нової суперечливої моралі, в якій одвічне прагнення смертної людини до безсмертя може бути реалізоване за рахунок технологічно організованої смерті.

СМЕРТЬ — ЗАРАДИ

Конгрес США запровадив піврічний мораторій на проведення досліджень із використанням ембріонів людини. Проти мораторію виступили вчені-біологи, які вважають, що цим рішенням штучно стримується використання революційних методів лікування невиліковно хворих.

Таня Дімінко з фірми Advanced Cell Technology на підставі серії нещодавно завершених дослідів стверджує, що не слід у найближчому майбутньому очікувати успіхів у справі клонування людей, а можливо, й мавл. Перші спроби клонування зародка людини виявили, що на відміну від тварин, в генетичному комплексі homo sapiens передбачено якийсь особливий елемент, який стає на перешкоді досягненню бажаного результату.

Дехто з дослідників навіть вважає, що цей елемент має не матеріальну, а духовну природу. "Не бійтеся, — кажуть, — Бог пильнує свого створіння і не дасть його спаскудити абияким експериментаторам".

Проти таких експериментів рішуче виступила Церква. Папа Іван Павло II, засуджуючи досліди із застосуванням ембріона людини, попередив, що такі вправи є надто небезпечними і можуть призвести до катастрофічних наслідків у майбутньому.

А наслідки, насправді, можуть бути такими, що поставлять під сумнів

саме існування цивілізації. Бо той, хто без жодного сумніву (та ще й покликаючи Бога!) підкладає сьогодні бомбу під автобус із дітьми в Ізраїлі, або самовбивчо спрямовує пасажирський літак в центр багатомільйонного міста, той уже радісно будує у своїх мріях той час, коли сотні тисяч клонуваних воїнів-ідіотів, з генетично ліквованими страхом, сумнівами, совістю і відповідальністю, допоможуть йому виконати найзухваліші злочинні задуми.

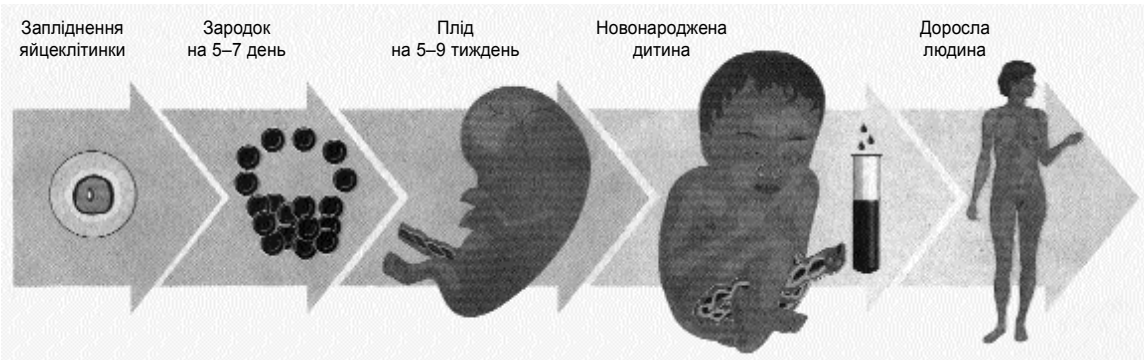
Тому голос Церкви сприймається, як голос волаючого в пустелі. Більшість дослідників вбачає у клонуванні величезні можливості нових відкриттів, а отже й визнання, підвищення власного авторитету в науковому світі, привернення до них уваги промисловців і бізнесменів, а відтак збільшення фінансування науки. Гордіня і пихатість, бажання вивищитися над іншими, як і тисячі років тому, беруть гору над здоровим глуздом. Тому морально-етичні міркування відходять на задній план, поступаючись міркуванням технологічним, а згодом — комерційним.

Ембріон людини на 5–7 день після запліднення складається з 100–200 базових клітинок. Побачити їх можна лише під мікроскопом. З позицій технологічних, вчені вважають цей день точкою вибору: із цих клітинок може народитися нове життя, а

можна їх затримати від подальшого розвитку і, в лабораторних умовах, перетворити на необхідні для лікування людські органи — "запасні частини" (клітини серця, нирок, печінки, кісток, шкіри, мозку, навіть нейрони). Отже, постає етична проблема: або не втручатися у процес, закладений Богом, і не ставати на перешкоді розвитку ембріона, тобто дати можливість жити новій людині (а це вже людина, тільки ще дуже маленька і безпомічна, яка вже прожила перший тиждень свого життя), або забрати життя у цього створіння і, перетворивши людинку в орган, вставити його іншій людині, яка вже давно ходить по землі.

Безперечно, знайдеться багато таких, котрі здатні заплатити чималі гроші за те, щоб їм поміняли не лише серце, а й багато інших органів. Тим більше, що вже відомо: ця технологія не потребує застосування засобів адаптації нових клітин до існуючого організму конкретної людини, бо клон, за своєю структурою, вже несе в собі генетику цієї людини, а тому існуюче тіло сприймає новий орган як свій, органічно невід'ємний.

Промисловці вбачають у клонуванні можливість створення двох нових галузей: репродукційної (тобто вирощування нових людей із наперед закладеними якостями,

3 ПОДАЧІ ЧИТАЧІВ

ХАБАРИ ЯК ЗНАК ВДЯЧНОСТІ?

"Моєму чоловікові треба було терміново видаляти жовчний міхур, але в лікарні поставили вимогу: треба "дати" певну суму "зелених". І то не малу. Чоловік уже на пенсії. Хіба це по-Божому — вимагати гроші? Кажуть, що тепер такі порядки у всіх лікарнях."

Ніна Попенко,
м. Червоноармійськ

Питання, винесене у заголовок, дуже непросте. Коли мені довелося "аварійно" звернутися до незнайомого лікаря з приводу дивних плям на шкірі — чого тільки не передумав, а причина була в печінці — всі обставини сприяли тому, що мав стовідсотково "віддячити". Проте це просто не вдалося. Скромна й лагідна жінка-лікар (як виявилось, була підполковником медслужби, пройшла серйозні випробовування на міцність під час епідемій, де щодня ризикувала життям) і насправді віруюча людина, вона не могла дозволити собі прийняти від пацієнта нічого, крім квітів.

Тобто, буває різне. Як казали класики, — тільки статистика знає все. Щоправда, на перелік постраждалих і невдоволених із цього приводу ми не претендуємо, але деякі узагальнення могли б допомогти і лікарям, і пацієнтам. Тому пропонуємо вам, шановні читачі-просвітяни, не вигадуючи велосипеда, а лише запозичуючи досвід наших сусідів, відповісти на два прості запитання:

1. Запитання до пацієнтів: *Чи протягом останніх 10 років довелося Вам або комусь із Ваших близьких вручати гроші чи подарунки працівникам охорони здоров'я?* (Так, ні.)

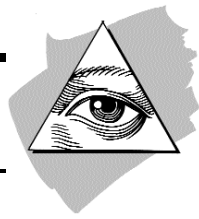
2. Запитання до працівників охорони здоров'я: *Як часто пацієнти пробують віддячити Вам грошима за лікування?* (Часто, зрідка, ніколи.)

Ми обов'язково надрукуємо наслідки цього опитування. Принагідно ж інформуємо, що згідно з аналогічним опитуванням, проведенням нещодавно центральною польською газетою "Rzeczpospolita", 36 % пацієнтів відповіли "так" і 86 % лікарів відповіли "зрідка". Цікаво буде порівняти ці цифри з Вашими відповідями. А тим часом польські лікарі вважають, що невеликі заробітки працівників медичних установ сприяють корупції. Крім того, серед лікарів існує неписане правило: гроші ДО послуги — це хабар, ПІСЛЯ — знак вдячності.

Однак 41 % лікарів вважають гроші хабарем, тоді як подарунки від пацієнтів після лікування на знак вдячності спокійно приймають 68 % їх колег. Найчастіше "беруть" головні лікарі, завідувачі відділеннями, ординатори, тобто ті, хто визначає умови лікування.

Деякі молоді лікарі скаржилися на те, що не можуть "не брати", бо мають обов'язок "розрахуватися" з безпосереднім вищим медичним керівником. Але це — у них. А як у нас? Не поспішайте сказати, що у нас так само. Подумайте й чесно напишіть. Цим ми тільки допоможемо всім нам порозумітися на правді.

Сторінку підготував
Євген ГОЛИБАРД

Людству залишилося якихось декілька десятків років. Відтак — глобальні катаклізми і загибель цивілізації. Перед тим, починаючи з 2003-го — майже 30-річна III Світова війна. Свіжий сценарій “Зоряних воєн”? Якби ж то...

Професор, доктор технічних наук і спеціаліст у галузі конструювання високоенергетичної зброї Олександр Лазарев у своїй книзі “Реквієм цивілізації, або Розшифрована Біблія” стверджує, що його попередженням варто вірити. Бо-дай тому, що фундаментальна праця налічує понад 1000 сторінок, а основою для неї стала Вічна Книга. На яку автор наклав знамениті “Катрени” Нострадамуса.

Сам учений каже, що лише розтлумачив історію людства, записану в Біблії. Втім, надія є — хоч і примарна — якщо громадяни Землі раптом схаменуться і дотримуватимуться Божих законів. Інакше...

Жахи не такого вже й далекого майбутнього Олександр Лазарев детально розписав журналістам в УНІАН. Можна було б зробити поправку на їхню довірливість, якби видавництво книги не підтримало доволі серйозна структура — Ротарі-клуб “Київ-центр”, а передмову не написав академік НАН України Л. Бондаренко.

“СІМ ЯНГОЛІВ АПОКАЛІПСИСУ — ЦЕ СІМ ГЕОФІЗИЧНИХ КАТАСТРОФ”

— Я не маю і не чаклун, — каже Олександр Сергієвич. — Я — професійний фізик, як кожна людина колись, запитав у самого себе — для чого я існую, навіщо живе людство? Оскільки галузь моєї роботи — надпотужні енергії, мені постійно доводилося вивчати проблему джерел енергії. І для мене цілком очевидним був постулат, що люди перебільшують свою значущість і вплив на природу. Я спробував відшукати інструмент керування людством — це Біблія. Я вивчав її, також і Коран, і побачив, що Біблія, яку викладають богослови і священики — не лише її поверховий зміст, у якому чимало невідповідностей. Вже згодом я переконався — невідповідностей немає, просто є два шари тексту, один з них — внутрішній, зашифрований. Мені вдалося його прочитати.

— А чому саме Вам? Чимало авторитетних дослідників вивчали Біблію.

— Біблію написано так, що остаточно її текст стає зрозумілим тільки з плином часу, коли певні події, описані в ній, вже відбулися. Цю книгу нам було дано приблизно 2000—2500 років тому тим, кого церква називає Богом, а ми — Вселенським Розумом.

У пришестві Ісуса Христа я побачив не просто народження людини з надзвичайними здібностями. Він приніс нову організацію релігії, відокремив її од держави і створив церкву — такою, якою маємо зараз. Так само і з іншими подіями. Я зрозумів, що у першу чергу це — пророча книга, яка описує все, що для нас уже стало минулим, бо для тих, хто жили у сиву давнину, це було далеким майбутнім. Крім того, описані закономірності розвитку людства — невідпадковими були і розкол релігії 1054 року, і французька революція, й інші події. Всю зібрану фак-

тичну інформацію я зіставив з Біблією — все співпадало просто неймовірно. Та найголовнішою книгою виявився “Апокаліпсис” Іоанна Богослова.

Довго не міг зрозуміти — що таке сім янголів Апокаліпсису? А тут нема жодної містики, так називаються події, які були і які ще стануться. Сім янголів — це 7 геофізичних катастроф, які не обминуть планету. У цьому й полягає тра-

не що інше, як модель цієї катастрофи. Один з уламків упаде в Біскайську затоку, другий — у м. Норбон на півдні Франції, третій — на Ватикан.

Тут важко не згадати пророцтва ірландського ченця про те, що Англія “загине у вирі”. Це станеться в травні 2054-го. Цунамі буде викликане падінням уламка, висота хвилі — 700–800 м. Найвища точка Британії — 130 м, протягом кількох місяців острів перебуватиме під водою.

Важко не згадати передбачень св. Малахія (12-те сторіччя). Він говорив, що історія папства закінчиться падінням каменя на Ватикан. Уламок розрубає Італію на три частини, Рим піде на дно океану.

— Жак.

благословення не могло бути й мови — його дають лише священикам. Але там сказали, що не проти публікації, тобто жодної крамоли у ній нема. Мій твір швидше захищає церкву, а не суперечить їй.

— Ви описали майбутнє Західної Європи як фатальне. Україна має шанси врятуватися?

— Я зараз у ролі священика, який заспокоює вмираючого: ви, звичайно, помрете, але вашому внукові житиметься дуже добре. Не знаю, на основі чого будує свої прогнози Павло Глоба, але все виглядає зовсім не так оптимістично, як він обіцяє. Він каже, що третя світова війна буде, але Києва ніколи не зачепить. А як узагалі можна уявити таку війну, щоб

Воно народилося тут, у Києві. Якщо подивитися в Біблію, то це сталося точно у відповідності до циклу розвитку Землі. Релігія, що з'явилася в Києві — це початок нової релігії, якої ще нема. Вона з'явиться років через 300 і як фундамент візьме те, що створив свого часу князь Володимир і його послідовники. В цьому майбутнє Києва і України. Ця ж релігія через 1000 років стане основою майбутньої системи державного керування. Як не фантастично це звучить, але державами керуватимуть не люди, а церква. Вона ж якимось чином навчиться спілкуватися з Вселенським Розумом.

Україна вже наступного року приєднається до одного з міждержавних союзів — я дуже не радив би цього робити, це матиме погані наслідки. Так само, як і наступні вибори.

— В одному зі своїх інтерв'ю Ви передбачили землетрус у Туреччині 1999 року, пов'язуючи його з американськими бомбардуваннями в Югославії. Який тут зв'язок? Тим паче, що сучасні сейсмологи нічого не можуть передбачити.

— Так, для нас подібні події непередбачувані. Що зробив я? Описав дію МГД-генератора або плазменних шнурів, наніс їх на глобус і впевнився, які зони найбільше піддаються сейсмічним навантаженням. Виходить, що Югославія — це зона надриву, особливої сейсмічності, до якої входить і Туреччина. Щоденно відбувалося 1000 вильотів на Югославію, скинувши майже мільйон вибухівки, — весь час на одну й ту ж точку. Те ж саме зараз робиться в Афганістані. Добром це не закінчиться — б'ють у той же сейсмонепридатний пояс.

— Що ж нам залишається?

— Ми надто дрібні, щоб могли вплинути на перебіг подій. Згадайте біблійну оповідь про сім'ю Лота, яку врятував Бог, попередивши про загибель Содому і Гоморри. За однієї умови — не ози-

рається. Дружина Лота не дотримала умови і була покарана — перетворилася на соляний стовп. Здавалося б, нічого поганого не зробила. Але це означає тільки одне — ніхто з нас не має права рухатися у зворотному напрямку. Що зараз робить Україна? Озирається назад, те ж саме — Росія. Удар за це буде дуже сильним. Можливий розкол країни — ті, хто за старе, зі старим і залишається. Так само втрачатимуть усе ті, хто прагнуть західного добробуту, бо європейська система — це теж крок назад. Але саме слов'янам у XXI сторіччі судилося підхопити жезл Мойсея. Залишається тільки не озиратися на-

рається. Дружина Лота не дотримала умови і була покарана — перетворилася на соляний стовп. Здавалося б, нічого поганого не зробила. Але це означає тільки одне — ніхто з нас не має права рухатися у зворотному напрямку. Що зараз робить Україна? Озирається назад, те ж саме — Росія. Удар за це буде дуже сильним. Можливий розкол країни — ті, хто за старе, зі старим і залишається. Так само втрачатимуть усе ті, хто прагнуть західного добробуту, бо європейська система — це теж крок назад. Але саме слов'янам у XXI сторіччі судилося підхопити жезл Мойсея. Залишається тільки не озиратися на-

рається. Дружина Лота не дотримала умови і була покарана — перетворилася на соляний стовп. Здавалося б, нічого поганого не зробила. Але це означає тільки одне — ніхто з нас не має права рухатися у зворотному напрямку. Що зараз робить Україна? Озирається назад, те ж саме — Росія. Удар за це буде дуже сильним. Можливий розкол країни — ті, хто за старе, зі старим і залишається. Так само втрачатимуть усе ті, хто прагнуть західного добробуту, бо європейська система — це теж крок назад. Але саме слов'янам у XXI сторіччі судилося підхопити жезл Мойсея. Залишається тільки не озиратися на-

рається. Дружина Лота не дотримала умови і була покарана — перетворилася на соляний стовп. Здавалося б, нічого поганого не зробила. Але це означає тільки одне — ніхто з нас не має права рухатися у зворотному напрямку. Що зараз робить Україна? Озирається назад, те ж саме — Росія. Удар за це буде дуже сильним. Можливий розкол країни — ті, хто за старе, зі старим і залишається. Так само втрачатимуть усе ті, хто прагнуть західного добробуту, бо європейська система — це теж крок назад. Але саме слов'янам у XXI сторіччі судилося підхопити жезл Мойсея. Залишається тільки не озиратися на-

рається. Дружина Лота не дотримала умови і була покарана — перетворилася на соляний стовп. Здавалося б, нічого поганого не зробила. Але це означає тільки одне — ніхто з нас не має права рухатися у зворотному напрямку. Що зараз робить Україна? Озирається назад, те ж саме — Росія. Удар за це буде дуже сильним. Можливий розкол країни — ті, хто за старе, зі старим і залишається. Так само втрачатимуть усе ті, хто прагнуть західного добробуту, бо європейська система — це теж крок назад. Але саме слов'янам у XXI сторіччі судилося підхопити жезл Мойсея. Залишається тільки не озиратися на-

рається. Дружина Лота не дотримала умови і була покарана — перетворилася на соляний стовп. Здавалося б, нічого поганого не зробила. Але це означає тільки одне — ніхто з нас не має права рухатися у зворотному напрямку. Що зараз робить Україна? Озирається назад, те ж саме — Росія. Удар за це буде дуже сильним. Можливий розкол країни — ті, хто за старе, зі старим і залишається. Так само втрачатимуть усе ті, хто прагнуть західного добробуту, бо європейська система — це теж крок назад. Але саме слов'янам у XXI сторіччі судилося підхопити жезл Мойсея. Залишається тільки не озиратися на-

ДАЛЕКЕ МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ — ЧУДОВЕ. БЛИЗЬКЕ — ДУЖЕ ПОГАНЕ?

гізм існування людства, яке нічим не зможе зарадити лиху.

Кожен із семи материків має свою траєкторію, яка не змінюється впродовж віків. Кожне переміщення викликає колосальні катастрофи. Переміщення означає існування двигуна, це — плазма або магма, або потужний МГД-генератор всередині Землі, він же керує усіма процесами на ній. Кінцевий результат у мене вийшов таким: динаміка розвитку Землі і розвитку людства — це практично одне і те ж, надзвичайно складна система, де все взаємопов'язано.

“ДОЛЯ КИЄВА ДУЖЕ ГАРНА — АЛЕ В МАЙБУТНЬОМУ”

— Гаразд, що ж нас чекає у XXI сторіччі?

— Я спробував описати події до 4000-го року. Головна катастрофа вже описана в Біблії, вона називається Великим потопом, що стався внаслідок динаміки розвитку Землі. Приблизно кожні 7000 років відбувається розкол материків і створення нових. Ми підійшли до такого рубежу. У XXI сторіччі Африка відколеться од Євразії. Це станеться у 2066 році.

Маленький відступ: усі знають, що сатанинське число — “666”. Насправді ж це і є дата катастрофи — шостий зодіакальний рік — перша шістка і ще дві. Отже, 2066-ий. Звісно, раптово це не станеться, це повільний процес, який вже розпочався. Події — в Туреччині 1999-го, відтак вересень в Америці 2001-го — все це тільки початок майбутнього.

Розкол відбудеться за 4-ма тріщинами, або біблійними напрямками подорожей апостола Павла. Початок розколу — з квітня до грудня 2054 року.

Вулкани викинуть затверділий шматок магми масою понад 1 млрд. тонн, що підніметься на висоту 7000 м і пролетить над північним полюсом, це триватиме 7 діб. У районі Парижа шматок розколеться на 3 частини.

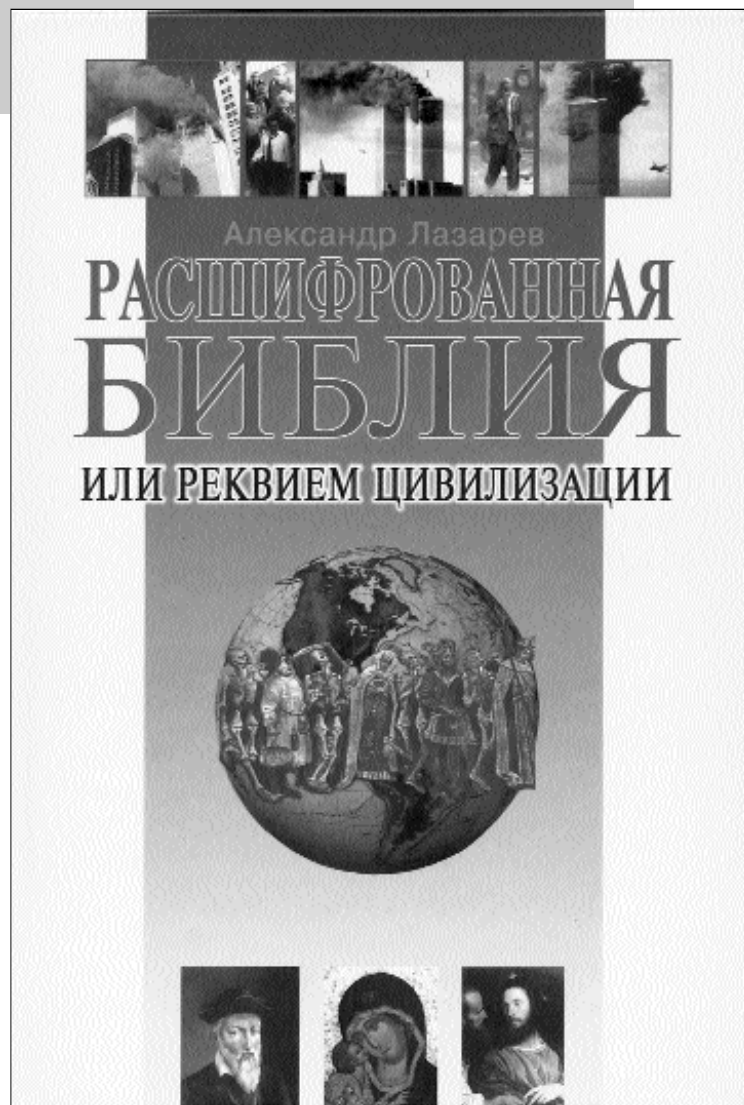
До речі, єгипетські піраміди —

— Я був змушений написати про все це — що зникнуть Франція, Італія, Греція, Туреччина, Аравійський півострів. Буде стерто з лиця Землі увесь мусульманський світ. Це не означає мого поганого ставлення до когось, а лиш опис геофізичних катастроф. Є, щоправда, зерно оптимізму: з Біблії відомо про храм Соломона на горі Сіон, який насправді ніколи не існував, що зрозуміло з тієї ж таки Біблії. Вважалося, що досягти абсолютного щастя можна, тільки потрапивши до того храму. Людство ще створить його — через 2000–2500 років. Буде зовсім новий, незнаний досі тип держави, хоча ми вже є його будівничими.

На жаль, у Системі, з якою маємо справу, немає місця для жалощів. Все, що не потрібно, з точки зору Вселенського Розуму, буде знищено. Для того, щоб збудувати нове. Зі старого буде взято лише інтелект. Ми тут лише для того, щоб накопичувати інтелект Системи, частиною якої потім станемо. До того часу відійде ядерна і хімічна енергетика, всі види земної енергетики зникнуть. Буде новий її тип — енергію забиратимуть від Сонця.

— Чи знайомі з Вашою книгою представники церкви?

— За 4 місяці до друку я передав її до Лаври. Звичайно, про

ФЕНОМЕН БОГДАНА ГУБСЬКОГО

1. ЛАН, ЩО ЧЕКАЄ ПРАЦІ

Мужньо перепиняють шлях сніговіям сірі шерехи кукурудзи на межі Київщини і Черкащини. Працюють снігозатримувачами, — не бракуватиме вологи навесні... Це ж треба забрести аж із того боку Атлантики, щоб осоромити нашу біографію. Господарники волають про нестачу кормів худобі, а вони ось-дечки, перемерзають. Ще й, мо', при качанах?! Але це вже хіба миші знають, бо хто ж захоче виламувати їх у сніговицю? Та й хіба тільки кукурудза в полі?! Хіба нам уперше соромити свій хліборобський рід, занедбавши споконвічну заповідь працелюбів: не той хліб, що у полі, а той — що в коморі.

Але саме цей занедбаний кукурудзяний лан, що трапився гурту письменників на шляху із Києва до Чигирини, примусив упізнати в ньому становиче української культури — національної за формою і вселюдської за змістом. Справді смішно слухати просторікування політологів про малоймовірність "українізації" східних кресів — хіба можна собі уявити, що хтось із мойсеєнків, переїхавши у США чи Францію, раптом заявить: "Не хочу я изучать этот жлобский язык"? Якраз упослідження української мови впродовж століть малокультурними великоросами з допомогою щирих малоросів і призвело до морального перекосу в умах нащадків, уможлививши "жлобську" психологію. Бо хіба культурна людина зізнається в ненависті до мови, котру вона зобов'язана знати? Та радше відкусить собі язика! Адже ненавидіти мову будь-якого народу може лише дикун або психічно хвора людина!

Деформація національної культури, що проявилася не тільки в спотворенні національної традиції спілкування, викоріненні етнопедагогіки й національного світогляду, але й у нищенні національного краєвиду, пам'яток історії, архітектури, літератури, й породила цю психічну мутацію, що сягнула генного рівня. Ось чому з такою увагою приглядалися ми до діяльності Фонду інтелектуальної співпраці "Україна — XXI століття", очолюваного відомим ученим-економістом і меценатом, народним депутатом України Богданом Губським. Надто багато всіляких "фондів" розвелось в Україні, які хоч і займаються корисними справами, діють усе ж вельми розпорошено і малоефективно. До того ж лічені з них можуть похвалитися такою цілеспрямованістю й послідовністю у досягненні поставленої мети, як "Україна — XXI століття". І програма Фонду, присвячена відродженню пам'яток із епохи славетного Богдана Хмельницького, — найяскравіше тому potwierдження. Власне, цього разу Б. Губський віз десять графічних картин Олександра Данченка, аби поповнити ними експозиції Національного історико-культурного заповідника "Чигирин", заснованого 2 роки тому. П'ять — із серії "Народні герої України" — портрети самого Гетьмана та його найближчих сподвижників, а решта — батальні сцени під Жовтими Водами й Корсунем, Зборовим і Пилявою, подвиг трьохсот козаків під Берестечком. Передаючи свій дарунок директорів заповідника В. І. Полтавцю, голова ради Фонду інтелектуальної співпраці Богдан Губський підкреслив, що ця акція — лише початок великої програми відродження пам'яті про звияжний життє-

вий шлях Богдана Хмельницького. Наступний її етап — сприяння поверненню в Україну документів та особистих речей Гетьмана, що мають неабияку історичну цінність. Це і атрибут гетьманської влади — його особистий прапор, що зберігається у Військовому музеї Стокгольма (Швеція), шабля Гетьмана, що експонується у Краківському Національному музеї (Польща), і золотий хрест Хмельницького, що зберігався в Києво-Печерській лаврі, але був експропрійований Москвою в 30-х роках разом з іншими церковними цінностями.

— Державотворча місія Богдана Хмельницького, — підкреслив Богдан Губський, — заслуговує на те, щоб нащадки знали правду про неї. Тому Фонд "Україна — XXI століття" має намір розгорнути широку діяльність щодо втілення у життя конкретних просвітницьких проєктів, присвячених боротьбі Хмельницького за державність України. Буде видано низку важливих наукових праць, присвячених тій епосі, популярні літературні твори, створено спеціальні навчальні курси, які допоможуть молоді чіткіше уявити собі постать Хмельницького на тлі тодішніх історичних подій.

2. ДО ДжЕРЕЛ

— Дивовижна все-таки доля у нашого Богдана Хмельницького, — замислено мовить відомий поет і досвідчений редактор Петро Перемішніс. — Ніби ж і мала бути вдячна йому Москва за офіру — духовну самопожертву, якою стало прилучення республіканської України до феодальної Росії, — а от жодного музею не удостоєний! — Як і жодного сліду Переяславських угод, — ус-

Академіки В. Смолій, Б. Патон та Б. Губський об'єдналися заради одного Гетьмана — Богдана

міхається старійшина гурту нашого, знаний прозаїк, лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка Дмитро Міщенко. — Мабуть, імперіалістам таки не вигідно було документувати життя і діяльність Гетьмана? Та й що то за музей — без Переяславських угод? А їх приховали! Щоб не знав український народ істинних засад військового союзу з Москвою, щоб знищити і сам дух українського республіканізму. — Так ось і творилася наша історія — без нас, — уточнює драматург Володимир Сердюк. — А Богдана розчахнули між патріотом і запроданцем, — зі смутком додає Михайло Шевченко, відомий поет і директор Літфонду НСПУ. — Комусь же і це було вигідно?

Ми вертали до Києва пізнього вечора, засніжений автобус біг бадьоро і швидко, а враження від людей і самої столиці колишньої Козацької Республіки (до речі, це визначення належить п. Енгельсу) переливалося у розмови, — ділилися тим, чим невдовзі ділитимось зі своїми читачами. Сплондрована душа народу, мов те кукурудзяне поле в снігах, потребує не просто пильного догляду — ретельного й милосердного лікування. Щойно кілька десятиріч вона ледь животіла, приспана політичною летаргією імперсько-пролетарського шовінізму, і те животіння видавали за повноцінне спілкування з Господом! Гай-гай, товариші-атеїсти, ви спромоглися таки добряче поглумитися над сенсом існування християнського світогляду, як і над сенсом духовності взагалі, але ж не врахували, що духовне життя — вічне, а матеріальне — надто суетне і вельми тимчасове.

Як повертається до свого народу Богдан Великий, так повернеться й мова — жива, красива, повносила. Потрібно тільки, щоб таких народних депутатів, як Богдан Губський, бодай на сотню поби́льшало у Верховній Раді. Скромні й наполегливі, вони є, вони діють. Справжні патріоти — істинні сини нації.

3. КОЛИ ЗАГОВОРІТЬ СФІНКС

Відповідаючи на запитання журналістів щодо причин, які спонукали до здійснення програми відродження пам'яток, присвячених Б. Хмельницькому, Б. Губський зазначив: Великий Гетьман — яскравий представник державотворчого, національно-визвольного процесу. Все, зроблене ним у політиці, дипломатії, стратегії й тактиці воєначальництва має неочіненне значення для вироблення та реалізації конкретних засад державотворення за

теперішніх умов. Цей досвід може стати незамінним для патріотичної молоді, всього суспільства, якщо його підняти з глибин історії, оснастити ним допитливих і небаїдухих до майбутнього України.

Для Фонду, зокрема, вельми актуальним є ставлення Гетьмана до організації освіти України, її напрямків та змісту, виховання інтелектуального потенціалу нації задля утвердження незалежності Козацької держави. У національних традиціях, — наголосив Б. Губський, — господарських, військових, духовних, управлінських — є чимало таких, що йдуть від козацьких традицій часів Б. Хмельницького. Важливо простежити цю спадковість, аби надати їй нового дихання в нинішніх умовах. Цей імпульс прислухався б активнішому формуванню світогляду молоді та безпосередній її участі у творенні національних пріоритетів.

Ми вже знали, що наступний тиждень у Києві розпочнеться з презентації у Національній філармонії перших двох томів "Історії української культури" — сумлінного набутку інститутів археології, історії, філософії, українознавства, мистецтвознавства й літератури, підтриманого Фондом інтелектуальної співпраці "Україна — XXI століття". Цей важливий внесок у процес реабілітації участі українців у світовому культурному процесі покликаний стерти чимало "білих плям". Адже деформоване уявлення про витоки Київської Русі, духовні параметри Гетьманщини й засади Української Народної Республіки позначилося на багатьох поколіннях українців. Чи не занадто дорого ціну заплачено?

До речі, про необхідність повернути Україні булаву Б. Хмельницького, що зберігається у Музеї війська польського у Варшаві, як і інших історичних реліквій, Б. Губський наголосував під час неодноразових зустрічей із президентом Національної академії наук академіком Б. Патоном, віце-президентом НАНУ академіком І. Курасом, академіком В. Смолієм. Зважаючи на важливість акції для духовного зростання суспільства, Фонд визнав за необхідне звернутися до керівництва держави, визначних політиків, діячів науки та мистецтва з метою згуртування зусиль задля успішного досягнення цієї благородної мети. Дуже хочеться сподіватися, що національні реліквії українського народу таки повернуться в Україну.

...І тоді предковичий Чигирин, цей український степовий Сфінкс, нарешті заговорить. Ясна річ, українською.

ВКРАЇНСЬКИЙ СВІТ І ПРУСТА, І РУССО

явили читачам Анатоль Перепадя та Олег Хома — перші лауреати щорічної премії за найкращий переклад із французької на українську

Після вручення престижної премії: Олег Хома, Паскаль Фієскі та Анатоль Перепадя

Анатоль Перепадя — митець, відомий в інтерпретації найнезнайомішої нам дійсності, особливо ж — французької. А нині він завершує переклад семитомного видання Марселя Пруста. Отож, як підкрес-

лив на зустрічі з журналістами посол Франції в Україні Паскаль Фієскі, його відзначено за, так би мовити, сумарний внесок у скарбницю обох культур.

Олег Хома — менш відомий у

перекладацькому світі, а зі своїм старшим колегою до зустрічі в посольстві навіть не був знайомий. Хоча переклади його, звісно, читав. Та й зв'язки зі столицею не поривав, продовжуючи за звичкою це студентських років приїздити електричкою з Вінниці до Києва. Щоб бути в епіцентрі літературних подій, зустрітися з колегами-філософами. І ця "фахова" обставина, вважає, допомогла йому перекласти "Соціальний контракт" Жана-Жака Руссо, зрештою, перемогти в конкурсі.

Крім амбасадора, перших лауреатів премії того дня вітали також радник з питань культури та співпраці Олів'є Гійом, голова журі цього літературного змагання, лауреат Гонкурівської премії Жан Руо, завідувач кафедри української мови Паризького інституту східних мов Ольга Мандзукова-Камель, перекладачка Марія Маланчук, завідувач кафедри світової літератури Львівського університету імені І. Франка Ярема Кравець, декан іноземної філології Київського Національного університету імені Т. Г. Шевченка Олександр Чередниченко.

Насамкінець зазначу, що конкурс — частина програми "Сковорода", започаткованої посольством ще 1992 року. Мета якої — підтримка наших літераторів, які перекладають та виявляють світові твори сучасних французьких авторів українською мовою.

Олександр ДАРИНЕЦЬ

ЧОБОТАРІ БЕЗ ЧОБІТ — КРИМІНАЛЬНА ІСТОРІЯ НЕ БЕЗ МОРАЛІ

Закінчення.
Початок у числах 36, 38 за 2001 рік

Те, що ми впродовж п'яти років і до сьогоднішнього дня спостерігаємо в акціонерному товаристві "Славутич" — це типовий зріз явища, яке є характерним для всієї сфери виробництва в Україні, а саме: намагання все тієї ж скорумпованої комуністичної номенклатури тихою сапою прибрати до своїх хижих рук колективне майно трудящих. А щоб реалізувати цей намір, треба усунути законних власників за допомогою кримінальних елементів.

6. ХТО ОСНОВНИЙ ФІГУРАНТ?

Карну справу за звинуваченням колишнього "президента" АТ "Славутич", яка "потягла" на кільканадцять томів, уже розглянуто в судовому процесі і фігурант отримав термін ув'язнення.

Проте, чи засуджений Р. Папая є насправді основним фігурантом в широкомасштабній, системній афері (або, якщо хочете, системі афер), до якої було втягнуто також і АТ "Славутич"? Чи міг би він так відверто і нахабно вдаватися до численних порушень закону, якби він і його "сотовариші-подельніки" не мали надійного прикриття згори, тобто, кримінально-реформаторськи висловлюючись, — "даху" над собою?

Причому, даху дуже потужного. Настільки потужного, що суддя М. Новиков зі столичного Арбітражного суду долучає до справи про банкрутство "Славутича" претензії, котрі не тільки вочевидь виссані з пальця, а й прямо суперечать українському законодавству.

Судить самі. Вже після того, як новообране правління АТ встановило повну картину шахрайства, склало список усіх кредиторів і дебіторів, а слідство у справі Р. Папаяна наближалося до кінця, на сцені подій з'являється партнер Р. Папаяна з Санкт-Петербурга А. Хачикян, який вимагає від "Славутича" 1,9 млн. грн. вигаданого боргу, додавши до "боргу" пеню в розмірі 180 %! До цих претензій додається ціла тека сфальсифікованих документів.

А через тиждень по тому, як арбітражний суддя М. Новиков з дивовижною оперативністю прийняв ці документи до справи про банкрутство "Славутича" (того ж дня, як їх зареєстровано в канцелярії суду), у тому-таки Арбітражному суді з'являється представник санкт-петербурзького ТОВ "Золотий Хрест" О. В. Муравйов, який на додаток до вищезазначеного шахрайського пакету "документів" подає судді М. Новикову ще й таке цікаве пояснення:

"...був укладений договір № 35 від 22 серпня 1996 року, зобов'язання по якому АТ "Славутич" виконало не повністю та неналежним чином. Сторони зазначеного договору знаходяться в країнах, які дотримуються Угоди про порядок вирішення спорів, пов'язаних зі здійсненням господарської діяльності, підписаної 20 березня 1992 року країнами-членами СНД. Ст. 11 п. "е" зазначеної Угоди передбачено, що права та обов'язки сторін можуть визначатися угодою сторін і мати пріоритет перед національним законодавством" (виділення моє — **Є. Г.**).

Хотілося б з цього приводу ще раз запитати наших доблесних законодавців, чи знають вони про те, що арбітражні суди нашої держави приймають до розгляду претензії з Росії до суб'єктів нашого господарювання на суми в мільйони доларів, з посиланням на наддержавні юридичні норми, прийняті у Москві майже десять років тому, тобто через три місяці після того, як український народ проголосував на референдумі за свою незалежність?!

Чи не бачимо в діяльності судів і суддів слід того самого "даху", який забезпечує діяльність папаянів? І чи не вмовач у цю важливу справу свого пальця наш гарант, якщо по всій Україні, практично в кожному акціонерному товаристві, під пильним поглядом відповідного державного адміністратора так само працює під "дахом" свій фігурант?

А тому не тільки на сумному досвіді одного "Славутича" можна написати посібник з кучмономіки під назвою "Методи створення і збагачення нової криміналізованої еліти в процесі державного шахраювання під гаслами економічного реформування."

7. СПРАВА РЯТУВАННЯ ПОТОПАЮЧИХ...

Ніхто не потопає. Бо тоді, у 1999 році, справи на фабриці розвивалися загалом позитивно.

Недивлячись на те, що владно-адміністративна сторона, замість того, щоб допомагати акціонерам, періодично викидала на арену цього "цирку" нові "номери", виробництво потихеньку функціонувало за рахунок розвитку малих підприємств, які виготовляли гарне взуття, а правління "Славутича" поступово розраховувалося з боргами.

Час від часу різні державні органи і установи намагалися "причепитися" до діяльності фабрики, але правління АТ діяло відкрито і прозоро, у повній згоді із призначеною державними адміністраторами ліквідаційною комісією і згідно із законом. Це була нелегка, нудотна, невдячна робота, в якій влада завжди має перевагу. Акціонери оспорювали безпідставні кредиторські вимоги, повертали на фабрику дебіторські борги, ремонтували будівлі і комунікації.

Коли навесні 1999 року акціонери підрахували попередній баланс, виявилось, що залишок боргу на суму 384,8 тис. грн. (у тому числі 205,8 тис. грн. невикраденої зарплати) повністю перекидається часткою активів фабрики: 104 тис. грн. на розрахунковому рахунку, 24000 пар взуття на суму понад 300 тис. грн., 16 тонн продуктів харчування на складі.

Отаким "банкрут". Тобто насправді не було ніякого банкрутства. Було лише велике бажання чиновників-кучмістів прибрати до своїх загребутих рук ласий шматок власності трудящих.

А "Славутич" все таки живе!

Протягом двох років офіційного банкрутства підприємства правління АТ зберегло в робочому стані виробництво, всю навколови-робничу та соціальну інфраструктуру фабрики і станом на березень 2000 року було у повній готовності до введення підприємства у повноцінний режим, перша черга якого на 600 робочих місць тільки чекала слушного моменту.

Для цього треба було тільки завершити деякі формальності ліквідаційної комісії й отримати кредит під обігові кошти. Уже й замовники були, котрі чекали на підписання контракту для виготовлення перших партій взуття.

Спливав час. Правління борсалось в судово-арбітражних тенетах влади, а рядові акціонери — особливо люди старшого віку — інколи навідувалися на фабрику: "Коли ми вже почнемо працювати? Жити немає за що!"

Люди не розуміли ситуації: "Як же це так? Ми перемогли на зборах, ми хочемо працювати, є робочі місця, є покупці нашої продукції, а

фабрика простоє!"

Люди не розуміли, чому це, згідно із Законом "Про банкрутство", не голова правління АТ, а голова ліквідаційної комісії (сама назва якої вочевидь є абсурдною, бо про яку ліквідацію тут може йти мова?) має підписувати заяву про матеріальну допомогу, наприклад, на похорон ветерана фабрики, та ще й за рішенням зборів кредиторів, з якими вже фабрика повністю розрахувалася?

Раптом (знову раптом?) наша доблесна Верховна Рада приймає Закон — а гарант під-

Валентина Кантур — голова правління АТ "Славутич"

писує без жодного вето — "Про відновлення платоспроможності підприємств" (фактично новий закон про банкрутство). Здавалося б, за назвою закону, його мета збігається з метою акціонерів. Причому, цієї мети вже практично досягнуто, адже платоспроможність "Славутича" відновлено, треба закривати процес банкрутства заключним ліквідаційним балансом і пускати підприємство в нормальну експлуатацію.

Аж, ні! Бо в новому законі передбачено, що керівником підприємства-банкрута при-

значається арбітражний керуючий (керуючий від імені і за дорученням державних адміністраторів) — такий собі князь-монополіст, який автоматично звільняє керівництво підприємства, тобто, по суті, ліквідує правління АТ, а отже, і само АТ.

8. ЧИ ТІЛЬКИ СОВЕЦЬКА МЕНТАЛЬНІСТЬ ПРИЧИНОЮ?

Слово ментальність означає спосіб мислення. А спосіб мислення і структура мислення залежать не тільки від освіти та інформованості конкретної людини, а й від її генетичної спадковості й емоційного життєвого досвіду — у кого було чого більше: радості чи горя.

Генетика? Відомо, яка може бути генетика після голодоморів, відстрілів кращих особистостей та нужденного життя цілого народу

впродовж кількох поколінь. Радість? Звідки їй узятися, коли й зараз, після епохи "залізної завіси" і постійного підкагебешного страху, люди все ще бояться чиновника і готові віддати йому останнє у вигляді хабара, аби він лише "допоміг".

Громадянам України дуже бракує почуття власної гідності й самоповаги, а звідси й бракує справжньої поваги до тих, хто на це заслуговує. Замість самопринизливого запобігання перед хамами, давно треба набратися шляхетної постави до себе і презирства до тих, хто живе брехнею і лицемірством. Бо тільки за таких умов може існувати справжній патріотизм і тільки тоді Україна може зберегти незалежність.

На жаль, істина про нікчемність переляканого й бездумного народу добре відома владним адміністраторам і їхньому олігархічному оточенню. Добре відомо, що надурити можна тільки слабаві, тільки тих, хто сам дасть себе надурити.

Тому, коли стало відомо, що фабрика, яка перебуває в центрі столиці у прекрасному ро-

бочому стані, звільнилася від боргів і готова хоч зараз почати працювати, але тільки штучно утримується в невизначеності шляхом владної еквілібристики, з'явилися "інвестори". Тобто перекупники акцій.

Власне, вони "з'явилися" цілком організовано. Маючи на руках повний список акціонерів з адресами й телефонами (звідки їм цей список узяти,

як не від самих владних адміністраторів і, як усі розуміють, не за порожній конверт), вони протягом кількох днів святкування Дня Незалежності об'їхали домівки акціонерів і за безцінь скупили майже 25 % акцій АТ "Славутич" (тобто папірців на право володіння акціями).

При номінальній ціні акції 13 грн., "інвестори" купували (бо люди продавали) спочатку по 1–2 грн. Протягом двох місяців ціна на акцію піднялася до 4–5 грн. Аж тут з'явилася ще одна група "інвесторів"-конкурентів, які запропонували за великі пакети 400–800 акцій по 7 грн. за штуку. Ажіотаж! Народ бігав від одного офісу до другого, щоразу, як ціна купки піднімалася в одному з них на 30–50 копійок.

А щоб цей процес відбувався активніше і акціонери не дуже замислювалися про своє майбутнє, "інвестори" увійшли у відповідний контакт з податковою адміністрацією і "Київенерго", пропонуючи (питання винагороди ми тут розглядати не будемо), щоб ці організації подали клопотання до суду про якнайшоріше переведення АТ на "банкрутування" за новим законом. А це означає: усунути правління, призначити арбітражного керуючого, який не перейматиметься інтересами колективу акціонерів.

Для більшої ясності ними одразу було запропоновано на посаду арбітражного керуючого відповідну особу — пана Некрилова, молодого чоловіка 25–27 років, який був присутній на засіданні Господарського суду.

Суд так поспішав, що вирішив не на користь "Славутича", не зважаючи навіть на те, що справа перебуває на розгляді у Вищому Арбітражному Суді України.

Офіційно вважається, що акції скуповує "Фортіс ЛТД, штат Нью-Джерсі". Звичайно, скупка відбувається через брокерів, але подіюють, що за цим стоїть відомий російськоорієнтований концерн "Індустріальний Союз Донбасу", один із засновників якого нещодавно був призначений Л. Кучмою на посаду міністра енергетики.

ЗАМІСТЬ ЕПІЛОГУ

Станом на кінець листопада "Фортіс" скупив 32 % акцій "Славутича". Ще раніше, коли цей процес тільки починав набирати ознак ланцюгової реакції, правління АТ намагалося протидіяти, закликаючи людей не продавати свого права на майно, водночас залучаючи до купки акцій вартих довіри спонсорів і партнерів. Тоді підприємства-орендатори спромоглися купити до 3 % акцій (у виробничників усі гроші в обороті, немає вільних), інша виробнича фірма — 10 %.

Згодом з'явився ще один альтернативний покупець, який протягом двох тижнів піднімав ціну купки з 8 до 20 грн. і, таким чином, набрав пакет 26 % акцій. На цій стадії багато хто з акціонерів фабрики вигідно продав свої папери (бо вище від номіналу, а отже, вже немовби й з дивідендами), отримавши по 8–12 тис. грн.

Хоча, звичайно, разом зі своїм правом на майно, люди продали фактично не тільки своє право на завтрашній день, а й свої робочі місця на день сьогоднішній.

Нині члени правління АТ "Славутич" завершують "ліквідаційні" справи і в теперішній ситуації дуже сумніваються, що фабрика коли-небудь виготовлятиме взуття: "Ось тепер прийде новий хазяїн..."

Ця історія ще не має кінця. Як не має кінця день, який продовжується з кожним новим ранком завтра.

Отже, якогось завтра ми вам ще розповімо про те, що вам знову придумав влада, яка досить ефективно бореться проти свого народу. А поки що мене бентежить інше: чи відповідатиме колись за це все наш гарант?

Чи може справа не дійде до відповідальності, а натомість, за такою самою технологією надурювання, державні адміністратори, які явно працюють в імперських інтересах Росії, встигнуть забрати у народу все його майно? Чи тоді існуватиме незалежна Україна?

● **Євген ГОЛИБАРД**
Фото **Володимира ЩЕРБИНИ**

ЧОБОТАРІ БЕЗ ЧОБІТ — КРИМІНАЛЬНА ІСТОРІЯ НЕ БЕЗ МОРАЛІ

Продовження.
Початок у числі 36 за 2001 рік

3. ЗВИЧАЙНА КОРУПЦІЯ

Дехто, читаючи цей матеріал про боротьбу акціонерів-виробників проти адміністраторів-можновладців за свої права протягом кількох років, чого доброго, ще й скривиться: навіщо, мовляв, згадувати те, що було чотири роки тому? Але суть полягає в тому, що часу — в його життєвому розумінні — не існує. Є життя, яке вкладається в один день — сьогоднішній. Цей день переходить із дня на день, допоки ми живемо. І якщо було вчинено акт несправедливості, то ця несправедливість існує, залишається в серці, переходить не тільки в наступний день, а і в наступні покоління, аж поки не восторжествує **справедливість**.

Одурено трудовий колектив взуттєвої фабрики чисельністю понад дві тисячі осіб. Кризу на цьому підприємстві створено штучно, з допомогою **влади**. Сплундровано біографії більше двох тисяч осіб та їхніх сімей. І ця штучно створена криза продовжується (ї підтримується **владою**) досі.

І чи не є наша багатюща країна однією величезною фабрикою, в якій надурено, обкрадено і сплундровано біографії десятків мільйонів людей?!

1997 року на території АТ “Славутич” (6-та взуттєва фабрика) вже існувало кілька товариств з обмеженою відповідальністю, де засновником був директор фабрики (він називав себе президентом) Рафік Шураєвич Пап'ян. Читаємо документи і бачимо: службова особа Р. Ш. Пап'ян здає в оренду приватній особі Р. Ш. Пап'яну — співзасновнику ТОВ “Корал” — обладнання фабрики, тобто колективну власність акціонерів, та ще й вписує це майно у статутний фонд ТОВ “Корал”. При цьому сам Пап'ян не є акціонером.

Коли шило вилізло з мішка, “відповідальні товариші” з держадміністрації почали вішати макарони на вуха акціонерів: мовляв, це була помилка. Райдержадміністрація реєструвала, експерти вивчали документи, юристи підписували... і, бідні, не відали, що творять.

Як написала газета “Хрещатик” від 27.11.97, “...скандальна історія з АТ “Славутич” давно переросла районні масштаби. І може статися, що президентові товариства Рафіку Пап'яну... таки доведеться шити взуття в іншому місці.”

Після арешту Р. Пап'яна і пред'явлення йому звинувачення у розкраданні майна в особливо великих розмірах і ще за двома статтями кримінального кодексу на фабриці зберігалося двовладдя. Команда Пап'яна чисельністю до сотні осіб тримала печатку підприємства та оборону в керівних апартаментах, а понад дві тисячі акціонерів на чолі з новообраним правлінням продовжували боротьбу. Райдержадміністрація набрала в рот води. Неначе події на “Славутичі” її не стосуються.

У п'ятницю 6 лютого розпочинаються збори акціонерів. Народ одностайно вимагає терміново вигнати злочинців із фабрики.

Марія Метленко: “Ми повинні зробити висновки з нашої довірливості й безпорадності. Треба внести до Статуту АТ такі положення, які б не давали пап'янам чинити беззаконня на фабриці.”

Володимир Беліловський: “Масмо тут чесно та відверто сказати і не мати ілюзій: Шевченківська РДА займала відверто ворожу позицію по відношенню до нас, акціоне-

рів. Адміністрація району робила все, щоб підтримати й утримати Р. Пап'яна та його команду!”

Заступник начальника відділу реєстрації Шевченківської РДА м. Києва **Едуард Улосевич** із трибуни зборів намагався пом'якшити справедливе обурення акціонерів, виправдовуючи позицію районного керівництва, але його незграбні спроби лише ще більше розпалювали невдоволення зали.

Тим часом, “команда” Пап'яна на збори не з'явилася і сидить у кабінеті заступника — Кочієва. До них збори направляють представницьку делегацію з повноваженнями забрати печатку підприємства. Півтори години переговорів (вони нагадували щось середнє між грою у піжмурки і сваркою на комунальній кухні) між представниками зборів і командою Кочієва-Пап'яна не дали результатів. Було очевидним, що “команда” має підтримку “згори”, а отже, триматиме оборону.

4. “БОМБУ” БУЛО ЗАКЛАДНО РАНІШЕ

Тоді новообране правління на чолі з Валентиною Кантур приймає несподіване рішення: оголосити на підприємстві надзвичайний стан, збори перевести у безстроковий режим, всім залишатися на підприємстві, організувати цілодобове чергування, відпочинок, сон і харчування акціонерів. Це було чудове рішення, яке стало повною несподіванкою для можновладців. Акціонери заблокували кабінет Кочієва, розподілили людей на вахти й пости чергування, встановили лінії зв'язку і особливий внутрішній розпорядок.

Увечері з'являється заступник голови РДА О. Олійник, який умовляє акціонерів роз'їхатися по домівках. **Влада** явно не хоче розголосу; тим більше, що така згуртована поведінка працівників фабрики явно не пасує до напрацьованого сценарію загарбання підприємства. Акціо-

лу. Вони намагаються переконати акціонерів припинити акцію і залишити підприємство. На що правління чітко відповідає: “Не треба нас дурити! Ми знаємо свої права: доки ми тут — ми господарі, а за воротами — ми вже ніхто!” Невідомо, яких би “заходів” ужив наряд, спеціально присланий для “наведення порядку”, але тут удруге з'являється знімальна група із ТСН і фільмує “переговори” з міліцією. Наряд залишає територію фабрики, не виконавши завдання.

О 19.30 всі дивляться по ТСН сюжет про себе, знятий удень, а о 23.15 демонструють вечірні події за участю міліції, де Кочієв, посміхаючись з екрана, безсовісно бреше, що він обіцяв повернути печатку.

Неділя, 8 лютого. Відчувається, що люди вже усвідомили свою роль, заспокоїлися, остаточно увійшли у військово-польовий режим. Панує оптимістичний настрій. На фабрику постійно телефонують, цікавляться подіями, бентежаться, несуть допомогу: харчі, предмети туалету, побутове начиння. Не залишають у спокої і різні адміністратори виконавчої влади, зокрема — міліція. Пропонують різні варіанти, аби люди пішли з фабрики.

Стає відомим, що печатка підприємства знаходиться за межами фабрики. Через три години міліція привозить печатку і ховає її в сейфі підприємства. Правління, за узгодженістю із загальними зборами акціонерів, розробляє заходи переходу підприємства в робочий режим без припинення зборів. Тут-таки доручається голові правління АТ В. М. Кантур організувати розробку плану виведення фабрики з кризи.

У понеділок 9 лютого акціонери, святкуючи перемогу, роз'їхалися по домівках. На фабриці залишилося лише правління.

Раптом на фабриці отримують звістку про те, що Арбітражний суд

траторів.

5. ТЕХНОЛОГІЯ НАДУРЮВАННЯ

Ця технологія дуже проста. **Перша операція** — перетворення державних підприємств у акціонерні товариства. Головою правління стає або той самий директор, або інший висуванець від адміністрації. Характерною ознакою першої технологічної операції надурювання є затвердження всіх статутних документів АТ у державних органах і отримання печатки БЕЗ ВИПУСКУ АКЦІЙ! Замість акцій працівникам підприємства видають на руки різні сумнівні папірці (сертифікати, сві-

Для людей нинішнього достатку

доцтва, підтвердження тощо), розмножені на ксероксі і заповнені бухгалтерією. Акціонери без акцій — це досить поширене явище в системі кучмономіки. А якщо немає справжніх акцій, то й немає цього АТ з його акціями на фондовій біржі, а отже, виходить, що цього АТ, за великим рахунком, нібито не існує.

Друга операція — доведення акціонерного товариства до банкрутства. Вона триває півтора-два, рідше — три-чотири роки і полягає у поступовому, з дня на день грабуванні колективу, в тому числі: беручи кредити, залазючи в борги, зменшуючи обсяги виробництва, закладаючи в заставу і продаючи майно підприємства, створюючи фірми і “фірмочки” на стороні за рахунок коштів АТ, точно так, як це робилося командою Пап'яна на “Славутичі”.

Коли акціонери фабрики побачили, що їх надурюють і звернулися до районної держадміністрації, то отримали дуже мудру відповідь, що **державна адміністрація не може втручатися у діяльність недержавних підприємств!** За такої підтримки президентської вертикалі “президент” Пап'ян ще активніше почав розпродавати майно фабрики.

Третя операція — оголошення підприємства банкрутом, призначення ліквідаційної комісії й проведення процедур розрахунків із кредиторами, що фактично означає поступову передачу і реалізацію майна підприємства в приватні руки тих, хто має гроші не зі своєї заробітної плати.

Як ви думаєте, хто за рішенням суду призначив голову ліквідаційної комісії на фабриці? Правильно, голова районної державної податкової адміністрації, тобто тієї установи, яка не втручалася у діяльність недержавного АТ протягом року, тиждень подавши до суду матеріали, спостерігаючи за агонією підприємства, готуючись до третьої операції і вічкуючи, аж поки “президент” АТ доведе до кондиції результати попередніх двох операцій.

Адміністратори так поспішали і

так були впевнені у своїх можливостях задавити “Славутич”, що не дуже напружували мозок. Головою ліквідаційної комісії було призначено... 22-річного студента, а претензії до підприємства з боку кредиторів приймали ще майже через півроку після оголошення банкрутства.

І тут почалося чи не найцікавіше. Тоді як нове правління розплутувало документальні свідчення грабіжницької діяльності команди пап'янівців і гасило та зменшувало нагромаджені ними борги, владно-адміністративна команда почала навішувати на акціонерів нові борги.

Так, суддя Новіков (той самий, який оголосив фабрику банкрутом) раптом приймає претензію компаньйонів-контрагентів Пап'яна із санкт-петербурзького “Золотого Хреста”, з якими колишній “президент” прокручував махінації, на суму майже 300 тис. грн.! Пенсійний фонд “випадково” двічі нараховує фабриці пеню у 110 тис. грн. Ватутінська і рідна Шевченківська адміністрації також завищують свої фінансові претензії...

Але найбільше постаралася, знову-таки, Шевченківська податкова адміністрація, яка раптом виставила фабриці претензію на суму, яка вп'ятеро (!) перевищувала суму всіх дотогочасних претензій усіх кредиторів фабрики. Розповідає голова правління АТ “Славутич” Валентина Кантур:

“Приходимо ми до голови районної ДПА п. Леги, а він каже: ось у мене акт мого валютного відділу, згідно з яким сума вашого боргу зростає на 5 млн. грн.! Я мало не впала... Шок. Почали розбиратися з тим цікавим актом, в якому зібрано всі розрахунки між Росією й АТ “Славутич”, починаючи від 1994 року. Що виявляється: перевірка (про яку ми нічого не знали) за цим актом відбулася 20.02.98 за участю... Р. Пап'яна (!). Людина вже понад місяць сидить у камері попереднього ув'язнення і ... бере участь в оформленні документів податкової адміністрації на збільшення боргу колективу взуттєвої фабрики, яку він сам “со товарищи” довів до банкрутства.

Ми все перевірили. Виявилось, що податківці-валютники троху не в ладах з арифметикою. Та й з курсом валют також. Так що 5 мільйонів швидко (так само раптом!) перетворилися на звичайні 5 тисяч гривень. І так само швидко податківці написали другий акт.”

Як бачимо, можновладці, за будь-яких обставин, настільки впевнені у своїй перемозі, що не дуже напружують мозок для винайдення нових способів вставлення палиць у колеса підприємства (або, точніше кажучи, грабування акціонерів). **Влада явно не розраховувала на згуртованість акціонерів “Славутича” і на компетентність їхнього правління.** Бо звикла вважати народ юрбою. Що ми й бачимо у підтвердження цієї тези на прикладах тисяч інших підприємств.

Далі буде

● **Євген ГОЛИБАРД**
Фото **Володимира ЩЕРБІНИ**

Акціонери в роботі — суцільна радість

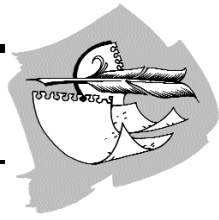
нери не піддаються на умовляння і п. Олійник іде ні з чим. Люди поступово починають усвідомлювати себе у новій якості, відчувати свою силу, силу правди відповідальних власників.

Зранку, у суботу 7 лютого, на фабриці чути пісні, веселий сміх, між яким дедалі тривожніше постає питання: а що далі? Прибувають журналісти кількох столичних газет, потім телегрупа ТСН. У деякого з'являються перші сумніви. Правління збирає всіх на збори, крім чергових, пояснює ситуацію, закликає до витримки, акцентує увагу на необхідності протистояти можливим провокаціям, чуткам і пліткам, дотримуватися дисципліни.

Близько 18.30 прибуває наряд міліції на чолі із заступником начальника Шевченківського райвідді-

м. Києва в особі судді М. Новікова ухвалою від 2 лютого оголосив АТ “Славутич”... банкрутом! Причому, цікавинка полягає в тому, що позов до суду було подано Шевченківською районною податковою адміністрацією ще 16 місяців тому. Тобто бомбу було закладено заздалегідь, але механізм було ввімкнено лише тепер, коли акціонери взяли управління власністю у свої руки.

Як читачі, очевидно, пам'ятають, саме тоді адміністратори всіх рівнів, починаючи від головного адміністратора-гаранта, підняли рекламно-політичний галас на “підтримку вітчизняного виробника”. Брехня чимдалі більше ставала легальним (і легітимним!) елементом державно-адміністративної політики. Політики і технології надурювання цілого народу в інтересах купки адмініс-

Комісар Хома Неживий прагне перемоги над куркульським світоглядом Івана Івановича. Половець із ідеологічних мотивів не хоче зайняти посаду головного каламаря. Теофіл Попідтиненко перший у Малополовецькому зрозумів суть марксистсько-ленінської ідеології: пролетаріат не повинен стидатися торб!

Комісар Хома наказав фурманові не приїздити до нього вранці.

Тяжкі думи нагнули його голову долі, й для того, аби розібратися в плетиві тих думок, потрібен був вільний час, щоб не зустрічатися з людьми, щоб їхні голоси не перебаранчали тій внутрішній розмові, що звучала в ньому.

Коли йдеш до ревкому пішки, дорогою мало кого й зустрінеш. Ховаються... І думається, думається — про вселюдське щастя в комуні, про те, скільки ворогів у комуні й що з ними робити. Чи, може, їх усіх, як каже нова Свята Трійця... кгм!.. Але ж дуже багато доведеться... кгм!.. то, може, треба й того... хе!

Але чорт, що сидів на ньому, мабуть, чув Хомині думки й, лагідно давши йому ляпаса, наставляв — найлегше, мовляв, жити, Хомо Неживий, це — дотримуватися партійної клятви, робити те, що скажуть тобі зверхники, тоді ти ні за що не будеш відповідати й станеш навіть щасливим з того, що підкоряєшся чужій волі, як будуть щасливі й ті, кому ти так само перекажеш ту волю, через те, що нижчі за тебе передадуть ту волю нижчим і меншим. Отож буде мовби ланцюг єдиної великої волі.

— А як партії не стане? — засумнівався Хома.

— Партія била, єсть, партія всегда будіть єсть! — розгнівався Хомин ідеолог. — Пильно придивляйся, який знак подасть тобі партійна пророчиця, бо вона з самого народження вивиснується над тобою. Адже товаришка Алла Беляєва належить до нового обраного народу й за цією ознакою буде для тебе священиком-левитом. І досить уже тобі гратися в націонал-комунізм!

Так учив-повчав бідного Хому його ідейний керівник, що записався Сатані привести цю простецьку душу до світлого майбутнього в шеолі.

Хомина душа знову жадала боротьби. Звичайно, з ворогами комуні. Але не з дурними, як-от багаті та горлаті Масли, а з такими, як бідна, але не свідомо свого соціального стану пророчиця Секлетина чи Іван Половець, що, безперечно, затаїв ненависть до совєцької влади за справедливий покару його сина та батька.

Нехай хоч словесна, а сутичка з таким розумним ворогом, може, підбадьорить його, Хому, який після губернської партійної конференції занепав духом.

І хоч він був свідомий своєї влади й революційної правоти, проте, перш ніж зйти до Половцевої хати, відчув себе мовби роздягненим, що стоїть на березі сірої листопадової річки, вкритій дрібною хвилькою, яка скидається на бляшану тертушку. Зловив себе на думці, що ось-ось затремить усім тілом і ухне.

— Гм! — сказав він і перекинув ногу через перелаз.

Половці собак не тримали й ніхто на нього не покотився, тільки здоровий сірий кіт, якого викинули з хати за якусь провину, бокком поступився йому дорогою, спочатку дзвінко вереснув, а відтак хрипко зашипів, і затим згинці, так само бокаса, югнув до сіней.

Хомин ідейний керівник радісно замолотив свого жеребця ратицями.

— Наш-ша пабеда, і враг біжит, біжит, біжит! — проспівав ворог роду людського.

— Ти ж міне ни дискредитируй перед куркуляками, — лагідно попросив Хома чорта. — Я ж буду сражатця з ними до кінця!

— Ладна, хахол, сражайса с імї за нашу общаю родіну Росеюжко, как я сражаюс!

Одвірок був низький і Хома, оберігаючи свого ліпшого друга, аж склався в животі, входячи до хати. Зирнув на лаву. Там усе ще стояла розкрита труна. Віко лежало на долівці, мусить бути, хтось спав у домовині й ще не встигли її накрити.

— Ви тут спите? — кивнув Хома великим пальцем.

— Авжеж, — закивав головою Іван Іванович. — Здрастуйте, здрастуйте!

— Та вже добридень, — буркнув Хома й сів на лаву під образом Миколи Чудотворця. Але одразу й підкопився, бо чорт боляче потяг його догори за носа, а затим замолотив по боках, як конячку.

“Ізвеняй, товаришу, — подумки сказав Хома до чорта, й не знав, як йому вже й стати, щоб не образити антирелігійні почуття свого ідейного спільника. — Ти уш сам покажи міне верне направленіє”.

Проте чорт примушував його крутитися, бо образів у Половців було чималенько. Врешті ідеолог трохи заспокоївся, пересівши на ліве Хомине плече так, щоб той прикривав його від святощів своєю постаттю.

— Стой і ні падставляй міня пад удар! Ні то лішу тібя мужской гордасті!

“Я постараюся, товаришу нечистий!” — подумки пообіцяв йому Хома.

— Та й чого це ви, Половцю, спите в труні, а не з законною жоною? А вона ще — гм!.. — сказав вголос, відставив ногу й похитав носком чобота.

— А на що це ви натякаєте? — й собі запитала Хому господиня.

— А на те вкотре намікаю, щоб твій труну прибрав із хати та не лякав людей. Ніби тут і справді мертві.

— Неживі? — й собі натякнула Югина. — Чи нас ви вже залякуєте мертвими?

— Не агітуй! — суворо протяг комісар.

І Югина замовкла. Підказав Хомі його ідейний зверхник заповітне слово, що заціплює роти пасекуватим. А Хома вже передав те слово в спадок своїм партійним товаришам у першому, другому й третьому поколіннях.

Віктор МІНЯЙЛО

РОЗДІЛ 3 РОМАНУ «ВІЧНИЙ ІВАН»

Але тоді ще не всі розуміли страшну силу цих двох слів — “не агітуй”, і Іван Іванович, хоч і дуже обережно, щоб не дратувати народну владу, мовив лагідно:

— А нема, Хомо Пудовичу, такого декрету, щоб труну, яку я собі змайстрував, та тримати, ну, скажімо, в погребі чи в свинюшнику. Й нема такого закону, щоб забороняв спочивати в труні. На те й совєцька влада, щоб кожен мав собі напихвати труну! Бо за царату навіть багатий не міг наперед запасати собі труну!

— Ох, і зловредний ти, Половцю! Навіть коли ти й хвалиш совєцьку владу, то й тоді треба тримати наган напихати!

— Не розумію я, Хомо Пудовичу, чого ви од мене хочете. Відняли батька, й синові білі кісточки десь дощі полощуть, відібрали б і останній кусень хліба, й навіть мене, найстаршого тепер у роду, хтіли б загнати в землю без труни!

— А й справді, не розумієш ти нас. Бо ми, комуністи, добра тобі хочемо. Навіть караючи тебе, куркуляку, ми думаємо про вселюдське добро. А караємо тому, що ти своєю поведінкою відбиваєш людей од комуні! А комуна — та ти знаєш, яке це діло?! Це така радість, таке щастя, що якби навіть увесь люд поліг, то було б не даремно, бо ті, що зостануться, будуть нарівні з вашим Богом, такі вони будуть чисті, як перемиті! Й вони знов заселять землю новими прегарними людьми. Та не будуть ховатися зі своїм хлібом — він буде обчий. І не будуть у лісі тікати від рідної влади в “зелені”, та всі будуть думати одну правильну думку — про сіцілізм та комунізм, та любити нашу совєцьку владу, нашу Росею!

— Боюсь я комуні, — безрадісно сказав Іван Іванович. — І щастя вселюдського остерігаюся. Та хочу я, аби не тривожили моєї дружини, та сина, нещасного штудну, та ще одного — каліку, та невісток, та внуків!

— Та без комуні не будуть вони жити. Бо комуна — то є, сказано, щастя! А ти, мати твою в обшмугляну обмотку, не хочеш добра не тільки всевітньому пролетар’ятові, а й своїй хатній малій буржуазії! А ми ж даємо тобі, нашому ворогові, право жити на землі, та ще й дихати з нами одним воздухом! А могли б і закрити той крантик, що воздух пускає... Щоб ти дихнув кілька разів крізь мотузок, та й вивалив язика... Та щоб тобі легені розірва-

ло без того воздуха!..

— Як гарно ви це знаєте... — задумливо сказав Іван Іванович.

— Комуніст, — така вже його служба, повинен знати, як людям жити і як помирати... й кому жити, й кому помирати... Бо це й у вашому Святому Письмі сказано... що грішники будуть понижені...

— Ох, як мені стра-а-ашно!.. — захитався Половець з боку на бік.

— От, значить, я й переміг тебе в нашій клясовій боротьбі — бо ти, мати твою в солдатській лазні, боїшся мене!.. А ще хтів я добро тобі вчинити. Прийшла, значить, вказівка з повіту, щоб трохи розвантажити волосних ревкомів та влаштувати у волосних селах свої сільські ревкоми. Я вже обміркував, кого

го заступника.

— Ходіть, люди добрі, до мого замістітіля Туфіля Кіндратовича в монопольку.

Люди непорозуміло кліпали, бо ніяк не вкладалося в голови, щоб жебрак Теофіл мав собі не тільки торбу, а й батька.

— Ну, мати же твою в стару онучу, — крили колишні фронтовики, перейнявши партійну лайку в Хому, — та мене, хазяїна, ніхто на кутку не кличе по батькові, а тут старець так величається!..

— А так і тра! — припечатував свою мову Неживий, стукаючи кулаком по столі, — сказано ж бо в нашому новому Святому Письмі, — воздайте, мовляв, всякую шану пролетар’ятові!..

Отак, допитавшись про все, пішов Іван Іванович до монопольки.

Застав там саму тільки пророчицю Секлетину, призначену в сільревком писарем.

Дуже охайна була стара дівка, тож приміщення мало свіжий і чистий вигляд. І хоч і не полюбляв Іван Іванович Секлету, однак подумав: “А недаремно ж панотець призначив її проскурницею!”

Дівка підвела очі від паперу, котрий старанно виписувала, висолопивши кінчик язика, забачила свого сусіда, всміхнулася і, не чекаючи привітання, повідомила:

— А Туфіль Кіндратович ще спочивають.

— Та й доки ж йому спочивати — сонце вже ген-ген де!

— Вони тепера керівник, то щоб люди поважали, не тра квалитись.

Іван Іванович насупився: “А ще накинута його нам у куми!”

Мов почувши його думки, Секлетина напороочила.

— ...І царство його буде довгим, але не вічним. І кінчиться воно, коли Хрест Господній здолає сатанинську звізду!..

— Гм, гм!.. — Іван Іванович роззирнувся. На прилавку монопольки, який люди, за старою звичкою, називали шинквасом, стояли в ряд торби різного розміру, починаючи з більшого, на яких було написано: “Торба на партію”, “Торба на государство”, “Торба на приводеящих в исполненіє”, “Торба на комсомол”, “Торба на борців за світову революцію”, “Торба на нещасних негрів”, “Торба на самообкладання” і ще якісь — Іван Іванович не розібрав.

— Оце вже найбільша новина, — покрутив він головою.

— “Подайте, не минайте”, — самими очима всміхнулася пророчиця. — Як хто поткнеться, так і давай внесок до торби. Це Туфіль Кіндратович придумали. Так вони й казали Хомі Пудовичу, — не можу, мовляв, без торб, торба, сказати б, або смерть!.. Хома Пудович дуже хвалив Туфіля Кіндратовича й казав відповідально — пролетар’ятові нема чого стидатися торб, бо, мовляв, і слово це означає бідаків, які не мають нічого, крім торб. І ще сказав, — це, мовляв, правильно, що торбу для партії поставили найбільшу, бо вона, наша партія, дбає про те, щоб усі були з торбами. Й сказав, щоб поставили ще торбу для якоїсь приспілки. А що воно таке, то він ще не знає і чекає вказівки з повіту.

— І це ви вдвох із Теофілом справляєтесь... з усіма тими торбами?

— Ще в нас робить Тодоська Невмивана, Туфільовна жона. Підмітає підлогу, ходить кликати на розправу й випорожнює торби. Не знаю, куди вона те все носить... Це, мусить бути, державна таємниця... Тільки недовго вона працюватиме, бо незабаром у неї настане декретне — це вона має привести дитя для пролетар’яту. Туфіль Кіндратович дуже пишанються — ми, мовляв, із Тодоською встругнули дитину незгірш за буржуїв. Ну, а за пролетар’ят кажуть, що він буде вічно, а багатих кровопивців не буде. Й що ми, мовляв, зробимо пролетарями всіх, для цього й революцію зчинили...

— Ну, а як ви на це дивитесь?

— ...І порушать хрести з Господніх храмів, і буде плач і скрегіт зубовний, і настануть глади страшні, й вимре мало не половина землі вкравінської, і гряде побоїсько велике, й укриється земля трупом і череп’ям, і все те триватиме доти, аж поки знову воздвигнуться золоті хрести на оновлених храмах, і зригне тоді земля сатанинське кодро в тартарари!

— Амінь, — сказав Іван Іванович. Але від того йому легше не стало. Бо в пророцтва

Леся РОМАНЧУК

НЕ ЗАЛИШАЙ МЕНЕ ОДНУ

не знала іншої землі і була щаслива. Як Іоланта. Для чого потрібні очі? Дуже просто: щоб плакати!

З іншого боку, вона відчувала, що щось не так, вони не такі, як інші люди, вони тут чужі і, напевне, погані. Вовка, син тітки Наташі й військового дядька, коли хотів дражнитися, глузував: "А ти — дочка ворогів народу!" Це звучало дуже образливо, хоч і не зрозуміло. Тітка Наташа, яка нібито дуже любила розмовляти із Софійкою, часто розпитувала, цікавилася, хто у них буває, про що розмовляють, яких пісень співають, водночас не дозволяла Вовці бавитися з нею, зі Славчиком, із Яринкою. Також називала їх дітьми ворогів народу. Софійка не могла збагнути своєю дитячою голівкою, хто ж вони такі, ці "вороги народу". З невластивою дітям логікою розмірковувала приблизно отак: народ — це всі люди, а вороги народу — це ті, хто проти людей. Це погані, найгірші люди у світі. А найгірші люди, за її класифікацією — чекісти, це вони катували її мамусю й татка. Але ж мама й татко не чекісти, навпаки — вони проти чекістів, отож, чекісти — це Вовка, тітка Наташа і отой їхній дядько в погонах. Знову розмістивши все по полицках, одного разу на дошкульне Вовчине "дочка ворогів" Софійка відповіла: "А ти — чекіст!" І аж заплющила очі з переляку — це ж, напевно, найгіркіша образа з усіх! А Вовці байдуже, він начебто аж задоволений: "Так, я син чекіста!"

Та сварилися вони нечасто. Дітей у селищі було дуже мало, на пальцях перелічити, тому, хочеш не хочеш, доводилося гратися разом, ділитися неумудрими іграшками, їздити на санчатах, бавитися у сніжки. У них було одне дитинство — у глибоких колимських снігах. Одне на всіх, воно не розбирало, де діти ката, а де — жертви.

Батька поховали одразу після новорічних свят. Всюди ще сяяли вогнями та іграшками ялинки. А в їхній хаті оселився холод і печаль. Ні Софія, ні мама Люба ніяк не могли зрозуміти, що трапилося, чому це трапилося, не могли прийняти невідворотності факту.

Непомітно минув Святвечір. Напевно, вперше у житті мама забула про кутю. Завжди, навіть у таборі, дівчата-українки лаштували щось подібне на різдвяну вечерю, навіть у часи великої біди. Біда, що впала на них зараз, була така безмежна, що навіть Боже Різдво не тішило.

Саме на Святвечір до хати постукали.

— Відчиняйте, господарі, гості йдуть, — гучно й радісно привітався з порога здоровенний чолов'яга з величезним пакунком цукерок.

— Ти, напевно, Софійка? Яка ж велика! В якому класі? Ну, тримай, це тобі! Пам'ятаю, ти за цукеркою в окріп могла стрибнути. Чи розлюбила солодке? Бери, не соромся. Клич маму, тата! Ну, виходьте, де поховалися?

Софія з отим важким пакунком у руках стояла, не знаходячи слів, щоб пояснити, де поховалися, власне, де поховали татка. Вона нібито десь бачила цього чоловіка, але дуже давно.

— Ну, Софійко, де тато?

Де тато, Софія тепер і сама не знала. Стояла мовчки. Нарешті видушила:

— Тата немає.

— Як немає? Досі на роботі? От анцихрист! Різдво, а він на совєта вкалує!

— Татко ... не на роботі. Його немає. Зовсім... немає.

Тепер слова видушував уже незнайомий:

— Ти ... ти хочеш сказати, що... що татка немає в Тернополі? — знайшов нарешті найменш страшний з варіантів дядько.

— Ні, ні... — Софія не вміла ще сказати, що батько помер, їй здавалося, поки вона цього нікому не ска-

зала, він може повернутися. Якщо вона вимовить ці слова, ляда впаде остаточно і все, все втрачено...

З ліжка важко підвелася мама. Кинулася до незнайомого.

— Іване? Іване, братику! Доню, це ж Іван Литвин, татів побратим! Ой, Іванку, немає вже нашого Андрія, — заголосила вперше так жалібно, що сім ножів розтяли Софійчине серце, мама. — Поховали ми його. Все витримав, все пройшов, а тут, на волі, дістали його вони...

— Чекісти кляті? — скреготнув зубами дядько. Тепер Софійка упізнала його. Ця людина звідти, з Колими, з її дитинства. А дядько Іван продовжував: — А мені з нового року щось у серце штрикає — їдь до Андрія, їдь до Андрія, кличе він тебе. От і приїхав...

Оплакували батька вже втрех: — Андрій мені за побратима був. Це ближче, ніж рідний брат, Софійко. Першої зими в таборі, найлютішої, найстрашнішої, найважчої, він мені життя врятував. Ми тоді на роботу ходили далеко, кілометрів за шість. Мороз — мінус сорок. Зранку сьорбнеш гарячого, отримаєш пайку — і в ліс... Ще зранку трохи сили було. А увечері, коли назад поверталися — все. Падали. Ти ж знаєш, Любо, хто влав — дострілювали, або й так, напівживим з дороги стягали. Шкода кулі, сам замерзне. Пам'ятаєш, як весною страшно було, коли сніг танув, і з'являлися руки, ноги...

— Їх "підсніжниками" називали...

— Посилали спеціальні бригади навесні ці "підсніжники" збирати. Поети, таку їхню... От був би і я серед тих "квіточок", якби не твій батько, Софійко, якби не Андрій. Ми з ним і не знали раніше. Побачив він, що я охляв, от-от упаду, підставив плече. Три кілометри ніс мене до табору. Отакою людиною був твій батько. Брат для брата цього не зробить.

— Як же вам вдалося там вижити, вам обом?

— Після першої зими нас із усього етапу душ двадцять залишилося — самі "доходяги". Якщо чесно працювати, виконувати норму, вижити було неможливо — надто багато сил витрачалося. Андрій це одразу зрозумів, він розумний був, добре математику знав, його ж з гімназії забрали, влаштувався нормувальником, коли новий етап пригнали, і отак помаленьку... А ще — злий був і ненавидів їх. "Я, казав, від землі беру силу, а від снігу — ненависть. Вона допоможе мені вижити." І вижив, усе пройшов, а тут...

— Серце не витримало... — пояснила мама.

Згадалось, як вони приїхали додому, в Україну. На материк.

Там, на далекий півночі, батьківщину називали материком. Ніби то була велика земля, земля материнська, а вони, її безталанні діти, бурею закинуті на острів у ворожому морі, навчилися жити на цьому острові, вижили і жили однією нацією — на повернення додому. На материк.

Там, на материк, тепло. Там зовсім трішечки зими, а решта — літо. Там — ліси, сади, дерева, на яких ростуть різні-різні овочі і фрукти: яблука, грушки, а ще — сливи. Це такі маленькі сині яблука з кісточкою всередині, Софійці одного разу дали спробувати сусіди, що саме повернулися з відпустки — з материка. А ще на тих деревах, фантазувала собі Софія, ростуть помаранчі, помідори, картопля, цибуля. А ще є там, на цьому чарівному материк, величезне дерево, на якому ростуть кавуни. Якби колись Софії вдалося вилітати на це дерево, вона б з'їла тих кавунів одразу п'ять. Ні, краще вісім. Або десять.

Тут, на вічний мерзлоті, не росло нічого. Власне, саме не росло. Але ж не той народ українці, щоб їсти сушену картоплю, моркву — ні смаку, ні пожив-

ності. Якщо є хоч клептик землі, хоч трішки сонця, хоч дешиця води і бодай один українець — у нього обов'язково буде город. Напевно, Робінзон Крузо теж був українцем, думала Софійка. Мама з татом не чекали милостей від природи — брали їх самі.

Мерзлота називається вічною тому, що навіть улітку прогрівається тільки тонкий шар ґрунту, недостатній для того, щоб посадити овочі. Та батько з друзями не дармували: насипали шар родючого ґрунту, огородили грядки дошками, щоб земля не розсипалася — вийшли неначе прямокутні клумби — і посадили цибулю, часник, моркву, картоплю. Доглядали ті грядки-клумби, наче маленьких дітей, і за коротке колимське літо отримували урожай вітамінів.

Згодом батько влаштував справжнє диво: теплицю для вирощування огірків і помідорів. Збудував, засклав дах. От тільки грядки для овочів розташував не на землі, а десь на метрової висоті. На величезні широкі полиці насипав землю, а знизу пустив труби з теплою водою. З материка мамі прислали насіння. З нього в маленьких горщиках вона вирощувала розсаду. Маленькі рослини висаджували в ґрунт, коли було ще холодно, тому для підтримання потрібної температури постійно горіла піч і труби обігрівали споруду. Варто було проспати одне чергування — і праця усього року звелася б нанівець. Та мама й тато по черзі стежили за теплицею — і на кінець літа мали добрий урожай.

Тьотя Наташа називала їх за це "хитрые хохлы" і "кулаки". Кулаки в тата й справді були чималенькі. Софія аж часом шкодувала, що він ніколи не застосує їх проти тих, хто ображає їхню родину.

На материк... Софія не хотіла їхати на материк. Ні, звичайно, добре було б подивитися, як там, погрітися на сонечку, скуштувати дивовижних ягід і фруктів. Та полишати назавжди місце, де виросла, вона не хотіла. Тут вона знає кожен куточок, тут у неї школа, друзі. Тут солки рожево палають Іван-чаєм, а під осінь — рясно червоніють брусницею. Тут випадають глибокі сніги, і можна викопати собі печеру — чисту і світлу, наче королівський палац. А хтозна як буде там. Вона не знала іншого світу, ніж цей, і боялася змін.

І от настав день, коли під крилами літака востанє майнули солки.

Магадан приголомшив Софію своїми розмірами. Щоб обійти його навколо, знадобилася б, мабуть, цілісна година! А будинки! Величезні хмарочоси, по три і навіть п'ять поверхів. Вулицями їздили гігантських розмірів машини, завбільшки з кімнату, вони називалися автобуси.

Потім були літаки. Софії здавалося, що вона вже ніколи не ступить на землю — легітимо, легітимо. Все у тих літаках видавалося гарним і зручним — крісла, круглі віконечка-ілюмінатори, навіть коліска для немовлят передбачена. Стрункі красиві тітоньки у блакитній формі розносять таці з цукерками. Але запах... Специфічний, нудотно-гидкий... Може, запах був причиною, а може й ні. Дівчинку закачувало, і перельоти спочатку з Магадана до Хабаровська, потім до Москви і, нарешті, до Києва злилися в один суцільний кошмарний сон.

У Москві трохи перепочили. Кремль, Цар-Дзвін, Цар-Гармата і всі інші приваби столиці не залишили особливого сліду у пам'яті. Залишився чомусь страх. Софія знала, що саме тут, в Москві, в Кремлі живе головний чекіст, і боялася, що зараз він вийде зі своєї оселі, побачить маму й тата, закричить страшним голосом і знову спровадить їх туди, звідки приїхали — у "зону".

У Москві татко купив їй ляльку — маленьку балеринку і гарне-гарне рожеве пальтечко. А мама напахтила чимось приємним хусточку і приклала Софійці до носика, коли вони знову сідали у літак.

— Це останній літак, донечко, — заспокоювала мама.

Софія закрила носика і зосередилася на ляльці. Десь за годину польоту татко поглянув крізь ілюмінатор униз і урочисто проказав:

— Поглянь, доню, це Україна. Дніпро.

Софія глянула і не побачила жодної різниці. Така ж земля і річка, ну то й що? Оце вже материк? Оце вона, та казкова земля, про яку стільки говорили? Ліси як ліси, і річка нічим не краща. За дні перельоту Софія побачила їх безліч, отих річок, більших, менших, вузьких і широких. А лісів... От тайга — то справді ліс. Що ж у цій землі особливого? Розчаровано обернулася до татка і побачила те, чого ні до, ні після не траплялося з батьком, ні у тюрмі, ні на заслання — він плавав.

Літак торкнувся землі. Софія поглянула на татка і маму. Вони не метушилися, як інші пасажери. Обличчя були такими... Такими серйозними, урочистими, як на Різдво, коли молилися над кутею.

— Андрію, от і вдома. На рідній землі... Як то воно буде?... — Тепер все буде добре, Любонько, все лихе вже позаду. Рушаймо.

— А про мене забули? — ображено смикнула маму за сукню Софія. — В мене сьогодні, между прочим, день народження!

— Не между прочим, а між іншим, доню. Ти тепер на своїй землі, розмовляй своєю мовою. А день народження ми ще відсвяткуємо. Отут, у Києві.

Доки летіли, долаючи часові пояси, час ніби стояв на місці, тому лік дням і ночам зсунувся. В Києві надворі лиш сутеніло, а вдома, на Колими, вже панувала глупа ніч. Софії дуже хотілося спати, тому вона байдуже спостерігала, як тато отримує багаж, а мама біжить назустріч якимось дяді і тьоті. Ба ні, ці тітка й дядько виявилися знайомими, вони прийшли їх зустрічати.

Київ виявився найкрасивішим містом з усіх, що їй довелося побачити за всю подорож. Крайшим навіть за Москву. Високі будинки, широкі вулиці, дерева. А написи на крамницях такими ж буквами, як у "Кобзарі" — над "і" вгорі крапочка!

Вже споночіло. Машина мчала їх спочатку широкими вулицями, а потім — вздовж річки.

— Слухай, друже, загальмуй, ми вийдемо, — попросив татко водія. — Дивись, доню, оце — Дніпро.

Волею долі день народження Софійки випав цього року на неділю, останню неділю липня. Святкували День військово-морського флоту. Уздовж широкого блакитного плеса вишитувалися кораблі Дніпровської флотилії, прикрашені прапорами і вогнями. Розпочався святковий салют. Тисячі вогнів зацвітали у небі, розліталися навсідч, утворюючи то кулі, то квіти, то спіралі. Софії перехопило дух від вражень.

Як же тут гарно, в Україні!

— Татку, — широко відкритими очима вбираючи красу річки, вогнів, міста, прошепотіла Софійка, — а тут, в Україні, щодня так?

— Ні, Софійко, — не зрозумівши глибинної суті запитання, відповів батько, сам у захваті від картини, що відкривалася.

— Татку, — наполягала Софійка, — може, тут так... гарно... щонеділі?

— Ні, донечко, — нарешті зрозумів, до чого вона веде, тато. — Сьогодні в Україні велике свято. — Він не став тлумачити дитині про День військово-морського флоту, пояснив як відчував. — Сьогодні твоє свято, особливий день, день твого народження в Україні. Це вона вітає тебе, свою доню, що так довго була в заслання.

Софія чомусь одразу повірила татові.

Так от чому довкола так гарно! От

САРМА ЗВУЧИТЬ, ЯК СУРМА...

Пам'яті Миколи Сарми-Соколовського

Це ім'я стало мені відоме у вісімдесяти роки двадцятого століття. Відшукуючи портрети бандуристів, аби проілюструвати задуману збірку віршів "Гомери України", знайшов і світлинку із зображенням кобзаря, художника, діяча національно-визвольного руху Миколи Сарми-Соколовського. На тій світлинці він молодий красень, у вишиванці, з бандурою в руках. На жаль, не довелося мені почути його гри та співу, але цю прогалину заповнили численні вірші розмаїтих ритмів, добре віднайденій звукопис рідної, пісенної мови. Мелодійність, розкутість, вільність віршованої мови, поєднані зі свіжістю думки, логічна послідовність викладу змісту — все приваблювало, збагачувало уявний образ людини поважного віку.

Чимало інтимних, глибоко ліричних віршів, та переважна більшість тих, що потрапляли до мого зору, високопатріотичного звучання, і при такому знайомстві з віршами раптово з'явилася думка: "Сарма звучить, як сурма! Слово Сарми — закличне, сурма теж хіба не кличе до наступу, до дії, до перемоги?"

Виникло бажання обов'язково привітати його з днем народження, з високою датою. Стало відомо, що його спіткала важка недуга. Про це і він сам повідомляв у листі, котрого продиктував своїй дружині Варварі Степанівні, а вона й надіслала мені.

Сумно стає від багатьох віршів. От хоча б і такого:

*Перед кожним моїм бажанням
зачинені двері.
Щоб, нарешті, відчинилися —
треба довго в них стукати.*

*Та є в мене такі бажання,
перед якими двері
аніколи не відчиняться,
бо я вже втратив силу
стукати в них.*

19 травня 2000 року Україна відзначала 90-річчя з дня народження свого славного сина. І перед ним, ніби в калейдоскопі, миготіли епізоди власного життя, як рядки автобіографії:

*...три втечі з-під конвою,
два роки партизанки,
пастка оперативників МГБ,
трибунал,
п'ятнадцять днів смертної камери,
із заміною розстрілу
на двадцять п'ять років
північних концтаборів,
де я з попереднім ув'язненням
відбув сімнадцять років.
Як наслідок мого давноминулого,
мене мучить кашель:
щоб викашляти колючий дріт,
я б'ю себе кулаком у груди,
аж мені черепом відпльовують:
Карелія, Інта, Мордовія.*

Після мого вітання почалося і листування. Отримую від нього одну за одною книжки: "Коріння пам'яті" (1997 р.), "Дорогою жнив" (2000 р.), "Моя причетність до ОУН" (Видання журналу "Самостійна Україна", Київ — Торонто).

Я теж надіслав йому книжку, а незабаром і вірша, присвяченого йому. Він охоче відповідав мені і була відчутна радість, що з'явився ще один адресат у нього, адже він важко хворий і не має живого зв'язку з людьми, прикутий до ліжка... А перекинутися словом, то вже ніби зустріч, хоча й не тривала.

Ці кілька листів передають його стан. Хай же познайомиться з ними й читач.

"Дорогий друже Олексю, здоров, славний!"

Оскільки ти козак, то я Тебе по-батькові не величаю, хоч і поважаю дуже, як відомого поета України. Ти напевне колись мав розкішного чуба, від якого залишилася половина біля лівого вуха, яка виглядає сивим крилом. Ти увесь час намагаєшся сиве крило накинати на лисину, однак Ти далеко летиш і сягнув аж до журналу "Визвольний шлях", що видається в далекому Лондоні

(справді, два вірші були там передруковані з українських видань. — О. Ю.). Твої вірші воістину досконалі. "Визвольний шлях" охоче друкує і мої вірші теж. Друкую й новели. Якщо Тобі не довелося прочитати мою новелу, постарайся прочитати. Вона називається "Пролог". Ти у листі назвав мене Гомером, але я ще Гомер тільки до половини, бо ще трохи бачу. Все одно цього листа друкує моя дружина. Я, як переконаний націоналіст та багаторічний в'язень советської імперії, довго був підопальним каральної цензури і лише зараз я дихаю вільно і навіть 23 травня цього року мені вручено диплом лауреата премії Фонду ім. Т. Шевченка. А це значить — я переміг, але моя радість у сумі з гіркотою: вже п'ять років, як я паралізований і моя бандура п'ять років німує на стіні, наче та шпаківня-пустка. Я кобзарство започаткував ще у Миргороді з 1927 року від кобзаря Івана Максимовича Яроша, який хлопчаком був поводителем у Михайла Кравченка. А вже юнаком став кобзарем. У 1930 році за мою причетність до підпільної організації СУМ мене було засуджено на п'ять років Соловецьких таборів, що були розташовані в лісах Карелії. Покарання я відбував на Парандовському тракті, де сам собі зробив бандуру і розважав співом та грою бідних невольників. І вже тоді я знав думу про Мазепу. Пізніше, коли вже збудувався Біломорський канал, я сфотографувався в селі Шижня. Світлина збереглася, датована 1932 роком. Це було дуже давно. Карелія наче наснилася мені. А в 1997 році фундація ім. Олега Ольжича видала мою книжку поезій "Коріння пам'яті", і я тобі, як побратимові, надсилаю це "Коріння", як часточку свого серця. Якщо Ти цікавишся історією кобзарства, то звертайся до мене. Я дуже багато кобзарів знав і Тобі охоче розповім. Бажаю Тобі, друже, міцного здоров'я. Коли одержиш книжку "Коріння", телефонуй: 2-29-43. З Тобою говоритиме моя дружина, яка тебе вітає, як нашого спільного друга.

Молитовно Твій о. Микола Сарма-Соколовський.

Красно дякую за вітання з ювілеєм. Для мене була вельми приємна несподіванка. 30.6.2000 р."

Книжка справила на мене добре враження і свої думки я висловив у листі до нього. Ось частинка з листа.

"Прочитав Вашу книгу, переживав побратньому Вашу Голготу. Слава Богу, що Ви розповіли поетично, схвилювано про своє життя-буття, затаврували нелюдів, катів нашого народу. Ваші короткі вірші, наче влучні кулі..."

Надсилаю свою книжку "Гомери України". Ваше життя викликає в мене багато думок, поруч з Вами в моїй уяві проходить велика галерея справжніх синів України, борців за її Волю. Уклоняюсь їх пам'яті і Вам.

Бажаю, щоб завжди було з Вами оте почуття, передане у віршах "Постукаю серцем у браму", хай переважає настрій, який огорнув і мене:

*Любов — це коли хочеться
дивитись і дивитись,
слухати і
відчувати й відчувати...*

(Лист від 17. VII. 2000 р.)

Сарма-Соколовський, закоханий у поезію Павла Тичини, Володимира Сосюри, знайомиться навіть в останні свої літа з поетичними новинками, і до своїх віршів, як епіграфи, бере рядки наших класиків. Із вірша Сосюри, за своїм настроєм, ставить слова "Такий я ніжний, такий тривожний", або з Тичини "Надо мною, підо мною горять світи"... Слова Олександра Олеся "Сміються, плачуть солов'ї" викликали в нього такі рядки:

*Я завше вірив у свободу,
А нині маємо її,
І знов сміються солов'ї
І б'ють піснями в груди, —
Любімо ж Україну всі,
бо другої не буде.*

І сина Олесю — Олега Ольжича — шаює не лише як діяча визвольної боротьби за Україну, а й за його поезію. Йому не давало спокою забруднення нашої мови, засилля низькопробної літератури типу "руський мат", порнографії. Він любить образотворче мистецтво і навіть у нестерпній ситуації, під арештом, йому мріється:

*...бачу диво:
вже хата біла, а не мур,
квітнуть квіти Катерини Білокур.
а з нею — моя півонія кривава.*

В одному листі він висловлює своє бажання розповісти мені про багатьох кобзарів, яких він знав, але так і не пощастило скористатися його обізнаністю в кобзарстві.

Навіть у тяжкий час недуги його не покидала думка про долю рідного краю:

*Мені болить і нині Україна:
яку ж її покину по собі?!*
Рожевих мрій розпалась павутина —
нам далі нидіти в журбі.
А все одна у нас халепка,
колись про неї написав Мазепа:
"Всі покою щиро прагнуть,
А не в еден гуж тягнуть:
Той направо, той наліво,
А всі — браття, то-то диво!"

Я надіслав свою збірку "Пізня осінь". Отримую відповідь:

"Дорогий друже Олексю, здоров, славний поете України! Я прещиро вдячний Тобі за чудовий вірш, присвячений мені, і дякую за книжку "Пізня осінь", але прочитати її моя Варя ще всю не встигла. Вона друкує все, що я диктую: на кінцевій зупинці намагаюся якнайбільше зробити. Та на заваді моя сліпота. Ти, Олексю, мене тишиш своєю справжньою дружбою.

Фундація ім. Олега Ольжича запланувала видати книжку моїх тридцяти новел. Я чекав нетерпляче її виходу в світ, бо мене страшило політична ситуація "доктрини" Президента. Лише покладаюся на Бога.

Друже Олексю, обов'язково надішли мені адресу Спілки кобзарів з індексом та прізвищем голови Спілки. Вже авансую Тебе широкою вдячністю. Тебе вітає моя дружина. І дай Боже, щоб лист цей не був останній, бо стан мого здоров'я вельми хисткий. Однак міцно обіймаю Тебе, мій хороший друже. Зичу Тобі всіх гараздів і швидкого одужання після операції. Молитовно Твій Микола Сарма-Соколовський.

13. V. 2001 р."

Час іде. Від Миколи Мірошніченка довідаюся про погіршення стану здоров'я патріота-кобзаря. Та ось таки знову отримую листа.

"Дорогий друже Олексю, здоров, славний поете!"

Я давно тебе бачив, однак ясно пам'ятаю, не тільки Твого сивого чуба, подібного до крила. І пам'ятаю Твої рахманні очі, повні творчої мислі. (Певне ж таки, ми бачились у Дмитра Паламарчука в Ірпені, але то

така давня зустріч та й занадто коротка, що я не можу, хоч туманно, пригадати її... Запитати ж Паламарчука теж не можу, бо його кілька літ як провели в найдовшу дорогу. — О. Ю.) Мислю і я, навіть спілюючи і щось пишу. Надсилаю тобі мій скромний поетичний дорожок, збережи його, як пам'ять про мученика-поета. А я Тебе, друже, пам'ятаю і на тому світі. А що є Бог, так свідчить поява на Україні Папи Римського, як гостя, Найсвятішої особи, перед якою навіть схилився наш Президент Кучма, який у політичній боротьбі виграв, не зважаючи на Москву. Багатьом політикам варто переглянути своє ставлення до Кучми. Я вірю, що у майбутніх президентських виборах виграє Віктор Ющенко. За нього може проголосувати багато українців. Допоможи пану Віктору і нам усім, Милосердний Боже! А тобі, друже, я і моя дружина бажаємо міцного здоров'я та всіх гараздів!

Молитовно Твій
о. Микола Сарма-Соколовський.
29.6.2001 р."
До конверта вложено вірші.

Микола Сарма-Соколовський

ЗА ПІЗНЬОЇ ОСЕНІ

*Нев'янучому співцеві
української поезії Олексі Ющенкові*

*Мряка у небі і на землі.
У ній криється село
в непорушній тиші.
Одлетіли останні журавлі,
однак лишилися тепло
Твоїх гоїних віршів.*

29. 6. 2001 р.

І насамкінець:

МОЯ СКАРГА

*"І кропилом будем, бра-
те,
нову хату вимітати".
Т. Шевченко*

*Ще немає України,
Маємо лиш назву.
І з духовної руїни
вийдемо не зразу.
Біда наша знов і знову
Здається марою:
Занедбали рідну мову,
цвєнькаєм чужою.
В церквах наших жпєпастирі —
носії омани,
Молитви їх не пластирі —
сінь в Господні рани.
А отара як отара,
їй би тільки ризи
та високі митри:
ошукані руколизи
патріархом хитрим
всєнької Росії
другим Олексієм.
Час до праці, брати, стати,
щоб робилось діло —
вимітаймо нашу хату
московським кропилом!
2001 р."*

На цьому й закінчилося наше листування.

Невдовзі земля Новоселиці, як називав кобзар місто Новомосковськ, а область Січеславською, прийняла славного сина у вічні обійми...

Виконую кобзареве прохання — аби зберігся його останній подих у останньому вірші, закінчую ним цю оповідь, та додаю ще її кількома рядками вірша, присвяченого йому:

*Я кобзи Вашої вчуваю гру:
То серце обізвалося грозиво,
То Ваша обізвалася душа,
І "САРМА" вже звучить,
як "СУРМА" — слово, —
Воно до мене в гості вируша.
То ж Ваше слово визріле, пророче,
На крилах соколиних доліта,
І вірю я — побачать Ваші очі,
Як розцвіте Вкраїна золота,
Омріяна,
нескорена,
жадана,
Спаливши віковічні горе, лжу,
І скаже: — Слово Сарми полум'яне
На довіг літа людям збережу!*

КОЛО-ЧАКРА, ЧАКРАДЕВ, КОЛОДІЙ

КОЛОДІЙ І ХОЛІ — СВЯТО УКРАЇНСЬКЕ, СВЯТО ІНДІЙСЬКЕ

Серед українських свят, які дішли до нас із сивої давнини, є і трохи призабутий *Колодїй*, відзначаючий упродовж тижня навесні, коли стрічаються весна і зима. Що засвідчує зв'язок свята з Сонцем, бо колісницю Сонця в індійській міфології мчить семерик коней, які символізують дні тижня.

Свято багате на обрядові дії. Першого дня відзначають народина Колодія. Кладуть на стіл полінець і сповивають його — отже, Колодїй народився. Тричі обходять довкола столу, славлячи Колодія, Сонце й Весну, потім сідають за стіл: "Пошануймо, люди добрі, наше Сонечко весняне, яке прибуло до нас в образі Колодія". На столі обрядові напої та наїдки. Літніх, недужих і дітей причащають "Колодїєвими напоями" з цілющих трав, що їх радять пити особливо кволим. Колодїєві напої підносять ще й сварливим та заздрисним (УНМ, 322 — 327).

Колодїй — понеділок сирного тижня, коли справляють *колодку*. *Колодка* тут — полінець: цього дня заміжні жінки прив'язують його до ноги нежонатого парубка. І той мусить *волочити колодку*, поки не відкупиться. *Справляти колодія* — випивати на викуп за *колодку*. А *віддавати колодку* — звичай, коли на Пасху дічина христосується з парубком і дає йому писанку. За це хлопець має *найняти танець* — замовити музику до танцю.

Колодка — і замок (взяти в *колодки* — замкнути). Що цілком прикладається до заповненого злими зимовими силами Сонця. В'язницю треба одімкнути, щоб сонце вийшло, народилося. *Вбиватися в колодки* — набиратися сили.

Колодїй, сирний тиждень і масляна взаємопов'язані й мають чимало спільного з Холі, індійським святом весни, яке завершує холодний сезон і пов'язується з сонячним богом Вішну — Всевишнім. І для Колодія, і для Холі характерні ритуали, пов'язані з магією родючості: їх, як на дослідників, індоарії принесли з місць свого попереднього проживання, тобто і з України. Обрядово-магічні дії дійства на весняне рівнодення близькі до пасхальної обрядовості, що сходить до язичницьких часів — вона перейшла до пасхальної обрядовості слов'янських народів, серед них і українців.

Колодїй причетний до весняного рівнодення і відзначається в лютому. Холі теж пов'язане з весняним рівноденням і відзначається в місяці пхальгун (лютий-березень за індійським місячним календарем, відлік днів — із середини місяця).

Первісний звичай фарбувати курячі яйця трансформувалося в обливання на Холі один одного розчиненими фарбами, особливо червоною. І в слов'ян, і в індійців червоний колір пов'язаний із родючістю, снагою (барва воїнського стану — червона). На масляну в деяких слов'янських ареалах возять жердину з колесом, яке весь час крутять. А на Холі танцюють довкола жердини з колесом угорі (символом Сонця) і крутять його мотузками.

У Колодїї відчутні сліди матриархату. Це суто жіноче свято — на ньому верховодять жінки. А на Холі дічина або жінка може залишатися до будь-якого хлопця чи чоловіка. Може навіть безкарно лупцювати його, якщо той не сприймає її заливання.

На Колодія жінки та чоловіки бенкетують і співають сороміцьких пісень. І тільки на Холі можна вживати алкогольні напої й співати подібних пісень. В оселях, на сходках і навіть у храмах декламуються еротичні уривки з "Багавати-пурани" — твору про життя Крішни.

Інша назва Колодія — *Сирний*

тиждень. Навколо "колодки" на столі розставляють вареники з сиром, маслом, сметану, яйця й горілку. Для свят Крішніного кола неодмінні молочні продукти, надто кисле молоко, з яким пов'язаний навіть особливий обряд. Сам Крішна — пастух, зріс серед пастухів. Існує безліч оповідей про те, як малий Крішна цупив у пастушок сир, масло, сметану й молоко.

На Колодія танцюють колові танці. А на Холі дівчата й заміжні жінки імітують хороводи юних пастушок навколо Крішни. А Крішна в Індії — бог насамперед жінок.

На Колодія жінки випивають у корчмі на виручені за "колодку" гроші. На Холі гурти ходять по селу з піснями й танцями, а зароблене йде на колективне чагування.

Крішна-дитина

Особливість Колодія — соціальна рівність. Тут не важить, багатий ти чи бідний, вищий стану чи нижчого. Те саме маємо і в Холі, найдемократичнішому з усіх індійських свят — на ньому всі рівні. З чого висновують, що свято надзвичайно давнє.

На Колодія навіть перевсварені забувають взаємні образи й мирно відзначають свято. На це свято належало миритися. Сьомого дня, з відходом Колодія, на цілий рік мали одійти заздрощі й ворожнеча. Так і на Холі — тут не буває образ, що б хто не витівав.

Степан Килимник схильний гадати, що "колодка" — "узи Гіменей" і що в основі свята — давнє божество шлюбу (УР, 24). В індійській міфології Вішну і його дружина Лакшмі (балт. *Лайме*, слов. *Лада*) пов'язані з одруженням і сімейною злагодою. Коли розгніваний Шіва спопелив бога кохання Каму, той відродився як син Крішни й Рукміні (пор. латиське прізвище *Рукмане*). А Крішна й Рукміні функціонально тотожні Вішну й Лакшмі.

УКРАЇНСЬКЕ КОЛО, ІНДІЙСЬКА ЧАКРА

Коло в назві *Колодїй* може означати — "сонце", "сонячний диск" (*Колесом, колесом сонечко вгору йде*). Українському *коло* відповідає санскр. *чакра*, споріднене з авест. *чахра*, грец. *киклос* і лат. *циклос* — "коло", "колесо", "круг".

У санскриті *чакра* — *колесо, диск, район, округ, спілка, військо, влада* (СРС, 204) і теж пов'язане з Сонцем. Сонце має епітети *Чакра, Чакрабанду*, ("З диском"), *Чакравара* — "Брама Сонця" (санскр. *dva* — "двері", "ворота") та ін. (HN, 80—81).

Чакра-диск — атрибут і зброя Вішну-Крішни. Вішну — сонячне божество, а Крішна — його земне втілення. Саме з Сонця-Сур'я викувано диск-чакру для Вішну й тризубець для Шиви. І Вішну має імена *Чакрагріт, Чакрадгара, Чакрапані* —

"Чакродержець", *Чакреша, Чакрешвара* — "Владика чакри", *Чакраюдга* — "Озброєний чакрою" (HN, 80—81). Санскр. *чакра* й укр. *коло* творять багато значеннєво тотожних термінів і словосполучень:

чакраяна — віз, укр. *кола* (*Вийди, мила, з коли, покажи личенько родові*);

чакра — обрій. Укр. *видноколо, виднокруг* (*Вже сонце в крузі*);

чакра — гурт, спілка. Пор. *коло родичів, коло друзів*. У запорожців *козацьке коло* (рада), *віщове колесо, судне колесо* — судові збори козаків, *радне колесо* — збори з важливих питань;

чакра — вир. Укр. *коловорот, коловерт, коловертень*;

чакра — коловий танок. Укр. *коло* — танок;

чакра — територія, область. Укр. *околиця, округа*. Індія колись ділилася на округи — *чакри* (*чакли*). Тому був термін *чакрадар* (*чакладар*) — "начальник округи", який сьогодні став прізвищем;

чакрават — вихор. Укр. *круговерт, коловерт*;

чакрадріш — видноколо (санскр. *drish* споріднене з укр. *зриту*);

чакра-в'юха — колове розташування людей або військ (*Увесь поїзд із музиками йде за молодим і стає коло діжі кругом* — *колесом*). Запорожці не раз захищалися, обгородившись возами;

гхаті-чакра, "колесо з глеками" — колодязь. Укр. *колодязь* містить *коло* — "колесо" й означає "колотят", "витягання води колесом". *Гхаті-чакра*, колесо з глеками — сучасний *чигир*. Цей пристрій діставати воду знає ще "Рігведа". Укр. *коліш* — колесо на валу над колодязем (у хінді *чакрі*). Індійське *Чакрапур* — "Чакропіль" тотожне українському *Чигирин*. А пенджабське воїнське ім'я *Чухир* (похідне від *чакра*) тотожне українському прізвищу *Чигир* (детальніше про *чигир* і *Чигирин*: ТРС, 120—130); *Чакраван*, "Наділений чакрою" — ім'я (санскр. *ван* — суфікс, наявний у слов'янських іменах *Іван-*

індійський кіноактор (його дочка — *Швета*).

Індійському *Чакраварті-Чокроборті* відповідає слов'янське прізвище *Коловерт*. Його мав боярин Євпатій *Коловерт*, захисник Рязані від татаро-монголів (XIII ст.). *Чакраварті-Чокроборті-Коловерт* — воїнське ім'я, а в назві *Рязань* якраз і відбито термін на означення воїна — *раджанья*. Тож назва *Рязань* означає "Воїнь".

ІНДІЙСЬКИЙ ЧАКРАДЕВ, УКРАЇНСЬКИЙ КОЛОДІЙ

З українських даних випливає, що Колодїй — давнє, ще дохристиянське божество, якому поклонялися наші предки. Оскільки свято весняне й у ньому виразні сонячні мотиви, то, найімовірніше, йдеться про молоде весняне Сонце, яке увиходить в силу, збільшує день, проганяє холоди й несе тепло. А з ними — весну, пробудження землі, врожай і добробут.

"Рігведа" знає "колесо Сонця". Важливу роль колесо-чакра відігравало під час обрядів, пов'язаних із двома сонячними фазами — весняним рівноденням (масниці, масляна) і літнім сонцестоянням (Купала). А Колодїй — з масницького циклу (*цикл* теж *чакра-коло*). На масляну, зустрічаючи весняне сонце, возять жердину з колесом, яке весь час обертається; потім це колесо спалюють. У чехів була старовинна гра — пошуки золотого кільця-Сонця, схованого за хмарами й зимовими туманами.

Тож і *Коло* в назві *Колодїй* може уособлювати Сонце й означати "Сонце". А *дій* або *дей* споріднюється із санскр. *deva* й хінді *dev* — "бог". Прізвище *Дей* побутує в українців, *дей* входить у двоосновні козацькі й сучасні прізвища (*Болудей, Білдей,*

Сонце-Сур'я

Крішні.

Тож у такому разі *Чакрадев* і *Колодїй* означають не лише *Чакробог* і *Колобог*, а й *Сонцебог*. Грецький Аполлон — сонячне божество, як і Вішну-Крішна. І теж має диск, що символізує Сонце. Боспорські правителі шанували Аполлона. Скажімо, 180 року до н.е. цар Перісад IV (ім'я має індійські паралелі), підніс знаменитому святилищу Аполлона в Дельфах золоту таріль, яка символізувала Сонце. А грецький Аполлон, індійський *Гопалан-Гопала* й український *Купала* тотожні і функціонально, і походженням імен (ТРС, 93 — 99). Аполлон і Гопалан-Гопала-Купала вічно юні, епітет Аполлона — *Юний бог*.

Тож *Чакрадева-Чакрадев-Чакробог-Сонцебог* на означення Вішну-Крішни — значеннєвий двійник *Колодея-Колодїя-Колобога-Сонцебога*. Вони пов'язані з народженням Юного, Весняного Сонця. "Влесова книга" знає божества *Вишень* і *Кришень*, а ці імена в нинішніх українців — прізвища. Так само в українців відбите й прізвище *Колодїй*, пов'язане з цими божествами. От хоча б у письменників: поети Василь *Колодїй* і Віталій *Колодїй*, прозаїк Євген *Колодїчук*.

Слід зазначити й таке: назви свят *Колодїй* і *Холі* (*Хола, Холака*) виявляють фонетичну подібність. Як і англ. *holyday* (*холідей*) — "свято", "канікули" (досл. "святний день"). І як в українців побутує прізвище *Колодїй*, так у англійців побутує прізвище *Холідей*.

Колодїй збирав людей у тісне родинне коло. Тому *коло* в імені *Колодїй* може споріднюватися і з санскр. *kula* — "родина", "рід". І тоді санскритське ім'я *Куладева* (хінді *Куль-дев*) — "Родинне/Родове божество" знову-таки відповідатиме українському прізвищу *Колодей, Колодїй*.

Ой спасибі, Колодію,
Що зібрав докупки.
Гостювали, цілувались,
Аж злипались губки.

СРС — Санскритско-русский словарь. — М., 1978.

ТРС — *Наливайко С. І.* Таємниці розкриває санскрит. — К., 2000.

УНМ — *Товстуха Є. С.* Українська народна медицина. — К., 1994.

УР — *Килимник С.* Український рік у народних звичаях. Кн. II. — К., 1994.

HN — *Gandhi, Maneka. Hindu Names.* — New Delhi, 1993.

Степан НАЛИВАЙКО

Хоровод на честь Крішни

Іван-Йован, Радован, Милован). Ім'я може відповідати слов. *Коливан; чакравартін* — "чакровертун", "колесовертун". Найвищий титул самодержавного царя в Давній Індії, цар над царями. Колись важливий термін, а сьогодні — прізвище *Чакраварті, Чокроборті* (бенгальська форма). Двоє бенгальців із прізвищем *Чокроборті* прислужилися й Україні: один переклав бенгальською давньоукраїнське "Слово о полку Ігоревім", а другий написав для індійських бібліотек підручник української мови. Мітхун *Чакраварті* — відомий

Матирдей тощо). Ім'я *Балудей* засвідчують боспорські написи III століття, як і імена *Сакдей, Хардей, Гермодей* — всі вони мають індійських двійників. Причому імена й прізвища з *дей-дій* не іранські, бо в іранських мовах *дев* несе негатив — "злий дух", "демон". Позитивне *дев* тільки в індійських, слов'янських і грецьких мовах. Тож цілком можливо, що й *Колодїй* містить *дій* — "бог". І що *Колодїй* означає *Колобог, Сонцебог*, мовою хінді *Чакрадев* (санскр. *Чакрадева*). А ім'я *Чакрадев* справді існує, причому належить воно Вішну-

ПОВЕРНЕННЯ Галі МАЗУРЕНКО

(25 грудня — 100-річчя
з дня народження письменниці)

Творчість Галі Мазуренко у школах не вивчають, хоча літературознавці не обходять її, коли мова заходить про “празьку поетичну школу”. У мистецьких енциклопедичних виданнях вона також чомусь “випадає”, однак варто взяти до рук будь-яку поетичну книгу письменниці, як одразу ж перед нами постає майстер не тільки художнього слова, а й пензля. Усі книги авторка проілюструвала власноруч. Художні полотна виставляла в кращих салонах Америки (Нью-Йорк, 1961), Ісландії і Пакистану (1966), Англії (Лондон, 1967, 1969, 1971, 1972). А в Україні — жодного разу.

Так, вона належала до “празької поетичної школи”, але нікого не наслідувала, в літературі мала власний стиль. Народилася Галина Сергіївна Боголюбова 12 (25) грудня 1901 року в Петербурзі в заможній родині. Мати, Єлизавета Петрівна Мазуренко, подібно до Оксани, головної героїні поеми Лесі Українки “Бояриня”, тужила за рідним краєм, отож невдовзі переїхала до Катеринослава. Тут Галя закінчує гімназію (1919), тут прилучається до національно-визвольної боротьби. З військами уряду УНР пройшла фронтовими дорогами від Таврії до Поділля у складі окремого куреня 7-ої Стрілецької бригади. За мужність і відвагу, за бої і походи в складі Третьої Залізничної стрілецької дивізії 1 серпня 1964 року була нагороджена “Хрестом Залізного Стрільця”. І тоді Галя скаже: “Цей хрест кладу на могилу тобі, мамо! Ти спокувала за мене і тобі, замученій під час терору в Києві 1935 року, він належить”.

...Ще встигла вступити на історико-філологічний факультет Катеринославського університету, стає студенткою Кам'янець-Подільського університету. Та цьому передувала важка хвороба. Під час бойового походу у Проскурові (нині м. Хмельницький) її звалив тиф. Довго лікувалась у шпиталі, але духом не падала, бо знала, що попереду на неї чекає чимало життєвих випробувань в ім'я України. Заради цього жила, цьому присвятила творчість, хист, талант.

Про свою бойову молодість повідала письменниця у спогадах “Між фронтами війни” (опубліковано в журналі “Наше життя” (Філадельфія, 1966), а також мемуарах “З юних мандрівок” (“Наше життя”, 1969). В автобіографічній повісті “Не той козак, хто поборов, а той козак, хто “вивернеться” (Лондон, 1974) Галя Мазуренко змалювала картину невістихних подій в Україні періоду громадянського протистояння, в епіцентрі якого перебувала. Головна героїня повісті дівчина Ліза переймається національною ідеєю, бореться за українську незалежність не лише поетичним словом, а й зброєю.

Чи добре жилося їй за кордоном? Хто там не був, позаздрить. Але народна мудрість каже: “Добре там, де нас нема”. У 1923 році Галя Мазуренко (прізвищем користувалася материним) породичалася з Євгеном Маланюком, бо вийшла

заміж за Євгена Равича, який був рідним братом Марії — дружини Є. Маланюка. Вирішує остаточно перебратися до Праги, тому влітку 1923 року звертається із заявою до професорської ради Українського педагогічного інституту імені М. Драгоманова і стає студенткою літературного відділу педінституту, “маючи намір, нарешті, після п'ятилітньої блуканини спокійно підготувитися до майбутності на рідній мові”. За час навчання в інституті прослухала лекції відомих учених С. Русової, В. Сичинського, С. Сірополка, В. Сімовича, Л. Білецького, Д. Дорошенка, С. Шелухина, Д. Чижевського, залишається тут на посаді лектора (викладача), захоплюється філологічною наукою — пише “Дослідження за допомогою формального методу техніки роману Стендала “Le Rouge et le Noir”.

Здобувши фах педагога, Галя Мазуренко не заспокоюється. Виховуючи доньку Ксеню, працюючи в інституті, пише картини і мріє про вищу мистецьку освіту. Ознайомившись з її графічними малюнками, професор Дмитро Антонович сприяє їй у подальших студіях. Навчається в Українській академії мистецтв (Прага). Здавалося, ось-ось отримає диплом, але на останньому курсі професор біології — суворий і вимогливий — провалив на екзамені. Перездавати іспит ніколи, бо почалася Друга світова війна, яка порозкидала українців по усіх світах.

Вірші писала з юних літ. Однак майстерність шліфувала у Празі під керівництвом Олександра Олеса. Творчу лабораторію відвідували Микола Чирський, Олекса Стефанович, Ірина Наріжна, Оксана Лятуринська, Галина Лашенко, Степан Риндик, Левко Чикаленко. Проводили літературні “суди”, диспути, обмінювалися досвідом. Друзі тішилися з приводу появи нових книг. У Празі одна за одною виходять збірки поезій Галі Мазуренко, а саме: “Акварелі” (1925), “Вогні”, “Стєжка” (обидві — 1939), “Снігоцвіти” (1941). А потім була вимушена перерва, переїзд до Лондона. Виховувала дітей, працювала учителькою в суботній українській школі. І писала вірші, збираючи кошти для їх видання. У Лондоні побачили світ збірки поезій “Пороги” (1960), “Ключі” (1969), “Скит поетів”, “Зелена ящірка” (обидві — 1971), поема “Корона золота” (1972), “Осінь”, “Три місяці у літері життя” (обидві — 1972), “Північ на вулиці” (1980).

У вісімдесят літ ніби поставила крапку. Втомилася. Критики не дуже помічали, неохоче відгукувалися на вихід її творів. Бо це не Канада, не Америка, де українці мешкають компактно й реагують на найтонші порухи культурницького життя української еміграції. У Великобританії, де замешкала по війні письменниця, емігранти спокійніше ставилися до поезії Галі Мазуренко, бо вона писала не у звичному традиційному ритмі, а сконденсовувала думу до думки, вдаючись до філософських ремінісценцій, “заставляючи” іноді читача до власних роздумів, до розв'язання формули ілюзорного, надприродного явища. У її віршах, присвячених чи то Аллі

Горській, чи то сучасності, чи в яких йдеться про національно-визвольну добу, переважають форми гротескні, діє внутрішнє відштовхування від поетичної благопристойності і престижних стереотипів.

Ці та інші якості віршів Галі Мазуренко дають нам підстави говорити про предтечу як сьогоднішніх “бубабістів”, так й інших творців нових поетичних структур. Вона була виразником тієї потреби, яка нерідко прохоплювалася в українській поезії 20-х, а то й 60-х років. У ній озивалася духовна свобода, тоді як ця свобода всіляко придушувалась в Україні тоталітарним режимом. І ця духовна свобода перебувала у повній гармонії з незаперечною національною ментальністю як виклик традиційній літературній місії — протистояння комфортним, престижним формам буття, вихід з усталеного культурницького коду. Це була творчо естетична опозиція до естетичних кліше.

Поетична мова Галі Мазуренко є цікавим феноменом. Конструкція фрази, лексика, синтаксис, стилістика ніби принципово випадають з традиційного українського поезитизму і милозвуччя, з гладкопису, з норми. Тому нерідко у поезії бачимо синтаксичні закрути, важкі ритмічні зсуви. І знову ж таки це є протистоянням поетеси згубному комунікаційному комфорту. Вона дає волю філософії на вічні теми, дає простір меланхолійній грі скептичного розуму. Отже, Галя Мазуренко в поезії еволюціонувала від традиційної манери “празької школи” до модернізму, а найближче до сюрреалізму. Образність, акварельність в її поезиці справді поєднується з космічністю, міфологією і метафізикою.

Віншуючи столітній ювілей відомої письменниці української діаспори Галі Мазуренко, хочеться вірити, що знайдуться зацікавлені видавці, випустять у світ бодай вибране, неопубліковане досі. Тим більше, що після смерті поетеси (земний шлях закінчився в Лондоні 27 травня 2000 року) дочка Галина заопікувалась архівом матері і, згідно з її заповітом, пообіцяла передати його в Україну.

- Віталій МАЦЬКО, кандидат філологічних наук, голова Хмельницького обласного товариства “Просвіта”, м. Хмельницький

ПОЕЗІЇ Олександра ДРОБАХИ

ЗОРЯ СТЕПІВ	горить над серцем, простором і часом ясна зоря, зоря моїх степів.	І що нам сніговий прибій в пориві ніжної любові.
Зоря мені наснитися, мов пшениця хлюпне кризь дали простору й років. Над серцем уночі заколоситься зоря ясна, зоря моїх степів.	*** Ти одна в тім винна, винна безневинно — що на серці в мене сонячно і винно; що на серці в мене вітру — вітрування. Вітру вітрування, цвіттрояндорання... Цвіттрояндорання.	ЖАРТ <i>Перейти дорогу з пустими відрами — недобра прикмета.</i> <i>Повір'я</i>
Рожеве впізнаю її вітрило кризь круговерті безміру світів, немов дитинства лагідне розкрилля горить зоря, зоря моїх степів.	*** Обмерзлі вербні батоги Стьобають врочище Дніпрове. Ідуть сніги, ідуть сніги... а мені — котики вербові.	Дрімучий дід несе з криниці воду. Йде молодиця — відрами гойда. Шлях діду (от лукава!) переходить. Як промениться вся її хода!
Зове за хвойні овиди поліські зірчасте сяйво — листям яворів, і блиском рос, і поскрипом колиски... Зоря ясна, зоря моїх степів.	Зелений листик... Боже мій! — З твоїх очей... Травневий промінь!..	Всміхається та жінка травню, сині. Вітається. Минає. Не біда. У діда, бач, випрямлюється спина. Як молодо хлюпочеться вода!
Завжди ранкова, яра, непогасна, щоб шлях мій не курився — променів,		

ПІДРУЧНИК, ДО ЯКОГО МОЖНА... УВІЙТИ

А ще він виховує
у студентів любов
до України

Уперше в практиці педагогічної науки створено оригінальний підручник “Ботаніка з основами екології”. До нього можна... увійти, і розміщений він у коридорі нашої кафедри довжиною 70 метрів.

У чому ж його незвичайність? У будь-якому підручнику з ботаніки на обкладинці — або малюнок рослини, або тільки її листок. Щодо нашого підручника, то тут значно більше різноманітної інформації. Це і розкішні українські краєвиди, зображені олійною фарбою, і природа різних куточків планети; тут же — слова Т. Шевченка: “Ботаніці необхідне захоплення... А захоплення це здобувається тільки завдяки глибокому розумінню краси, нескінченності симетрії і гармонії в природі”; висловлювання президента Українського ботанічного товариства академіка Костянтина Ситника: “Я не шкодую, що став ботаніком. Бо бачу, як з кожним днем моя улюблена, добра, древня наука молодіє, стає потрібною, вірніше — необхідною не тільки нам, ученим, а і всьому нашому суспільству”.

На стендах — портрети вчених-ботаніків із конкретною інформацією про їх вклад у ботанічну науку. Окремо — стенд, присвячений ботанікам Харківського державного аграрного університету (а саме тут побачив світ оригінальний підручник), висловлювання поетів про природу та інша інформація.

Сторінки ж самого підручника розгорнуті у вигляді навчальних стендів (їх 60) та електрифікованих контрольно-навчальних пристроїв (їх 5). Останні працюють у трьох режимах: навчання, контроль знань, тренажер. Вони оригінальні, змістовні та наочні, а також зручні і надійні в роботі. Роль контрольних запитань у них відіграють гербарні зразки окремих рослин, а також малюнки їх. Відповідь на кожне поставлене запитання має п'ять характеристик. Правильно визначивши всі характеристики, студент отримує “відмінно”. За такою ж схемою виготовлені електрифіковані контрольно-навчальні пристрої: “Суцвіття”, “Декоративні рослини”, “Рослини, всім нам знайомі”, “Найпоширеніші гриби України”.

У підручнику органічно поєднуються наукові дані з пропагандою української державності, мови й культури. Є куточок “Україна — моя Батьківщина” з оглядовою мапою, стендом, присвяченим Конституції України, одразу впадає в око виловлювання першого Президента України М. Грушевського: “Всі народи, які дійшли добробуту, освіти, доброго ладу, дійшли тільки завдяки тому, що мали просвіту своєю рідною мовою”. Неподалік — стенд, присвячений Володимирові Сосюрі “Любіть Україну”.

Природа, зазначав К. Ушинський, є однією з наймогутніших сил у вихованні людини. Без цього воно — однобоке. Безумовно, такий підручник не лише активізує й організовує самостійну роботу студентів, а й допомагає виховувати патріотів України.

Володимир ЛИСЕНКО